

Lønstatistik: Ledernes løn og din (2017, alle 8 uni'er, gennemsnit inkl. tillæg og pension).

Rektorer	1.625.496 kr.
Dekaner	1.356.356 kr.
Institutedere	1.012.668 kr.
Professorer	854.544 kr.
Seniorforsker	642.972 kr.
Lektorer	631.620 kr.
Ekstern lektor	442.452 kr.

Lederne belønnes

Mens de menige er fastlåste i overenskomst-lønninger, fortæller lønstatistik

Er du lektor, så tjener din institutleder 1,6 gange så meget som dig. Det afslører FORSKERforums lønstatistik over alle ansættelses kategorier.

Lederlønnen sat over for de meniges er interessant og afslørende i forhold til lønrelationer i uni-systemet, mener arbejdsmarkeds- og lønforsker Jørgen Stamhus fra AAU:

”Når en institutleder tjener 1,6 gange så meget som en menig lektor er det jo udtryk for, at systemet vægter ledelse meget højt. Men det er ikke udtryk for, at lektoren kan bruge lederlønnen som løftestang – lønmotor – for sin egen lønforhandling, for den lønrelation er for længst afkoblet. Ledersporet har sine egne logikker, mens de meniges lønninger groft sagt er fastlåst på det overenskomst-regulerede offentlige arbejdsmarked”.

FORSKERforum bringer også en TOPLØN-statistik over de 20 højest-lønnede på hvert uni. Den afslører, at der har skudt sig en ny type toplønnede ind, nemlig forskningsledere på eksterne fondsmidler (SE S. 18-20).

Lederløn eksploderede 2003

Den store lønforhold mellem ledere og menige er ikke ny, men opstod med Uni-Loven 2003, der lavede en enstrengt, stærk ledelse. Lønstatistikker afslørede en eksplosion i rektorlønninger, der steg med 50 pct. i perioden 2003-05.

Det markante løft signalerede en anden styringsmodel, og en afkobling af de gamle

lønrelationer, hvor der var sammenhæng og ikke markant forskel i de enkelte personalegrupperes lønninger:

”Nu er de interne lønrelationer suspenderet, så der ikke er et relativt forhold mellem professorlønnen og så ledelseslagets. Institutederens og dekanens løn er ikke længere ’lokomotiv’ for professorens. Lederlønnen fastsættes efter andre standarder, enten det offentliges topniveau eller den private sektors. Lederne belønnes i det system...”

Overdrevent budgetansvar fra de menige...

Uni-loven betød en ændring i universiteternes struktur og styringsmekanismer, så disse ikke længere er styret af interne, faglige forhold, men i højere grad af management-mekanismer fra statsforvaltningen og den private sektor, vurderer Stamhus.

”De gamle lønrelationer er sat ud af kraft, så de meniges lønninger har stået stille, i så høj grad, at lektorlønnen faktisk konkurrerer med gymnasielærere. Lønnen har været fastlåst på reguleringer jf. overenskomsten, og mens der tilsyneladende er tillæg til ledelses-laget, så har der ikke været tillægspuljer til fordeling blandt de menige. Og uni-lærerne har åbenbart ikke været tilstrækkeligt fokuserede på at presse ledelsen; det er sparetider og de menige har udvist et overdrevent budgetansvar, som har holdt lønkrav tilbage – højere løn kunne jo føre til færre ansatte...”

– Se lønstatistikker s. 16-20 –

OK-forbedring for timelønnede 8

Slut med at løndumpe enkelte grupper, fordi der mangler penge andre steder på uni', forventer DMs formand

Persondata-regler 8-11

EU's persondata-forordning skaber arbejdsbombe: Ryd ud i dine emails

Uambitiøs kvindepolitik på AU 12

- lyder kritikken af målsætning

LØNSTATISTIKKER

Din løn og de andres 16

Sammenlign med kollegers gennemsnitsløn på dit uni' og på de andre uni'er

TOPLØN: De 20 højestlønnede 18-20

Det er rektor, dekaner og institutledere, men også den administrative top – og så forskningsstjerner på eksterne fondsmidler...

Klimaopråb fra 301 forskere 22

- til Folketingets politikere skabte kontrovers om, hvornår og hvordan forskere må udtale sig om politiske emner i offentligheden

Science-wars: De 97 procent 26

DTU-ektor Pepke Pedersen vil ikke anerkende klimaforskeres 97 pct.s konsensus og angreb amerikansk forskergruppe – som svarer igen

OK18: Fælles front førte til sejr!

Afstemningen om OK18 er slut, men resultatet bliver først offentliggjort af forligsmanden i starten af juni.

Forløbet har været historisk. Fagbevægelsen stod sammen om tre hovedkrav fra start til slut. Vi stod sammen, og der er opnået resultater; herunder sikring af en økonomisk ramme med en beskeden reallønsudvikling.

Fagbevægelsens fælles front betød, at de offentlige arbejdsgivere med Moderniseringsstyrelsen og innovationsminister Løhde i spidsen ikke havde held til at diktere resultatet. Moderniseringsstyrelsen nedsmeltede, fordi den var helt uforberedt på den massive konflikt, man selv varslede. Der var totalt kaos på det statslige område.

Løhde og co. gik til ideologisk angreb på det danske arbejdsmarkedssystem med krav om individualisering og udmanøvrering af fagforeningerne. Samtidigt hævdede de, at en stram udgiftspolitisk styring var nødvendig. Overfor denne meget offensive og destruktive position stod fagforeningerne med meget beskedne, men ubøjelige krav om respekt for grundprincipperne og respekt for de offentligt ansatte.

Vi vandt kampen om spisepausen. Det er nu skrevet ind i overenskomsten, at vi har ret til at holde spisepause i arbejdstiden. Dermed kan politikerne ikke spare 7,5 % på personalebudgettet ved – uden forhandling – at fjerne den betalte spisepause. Det forhadte privatlønsværn er også afskaffet. På universitetområdet har vi fået sikret 100 % pensionsdækning af de ph.d.-studerendes skalaløn – overraskende og glædeligt, at dette mangeårige mål nu er nået.

Det største gennembrud på vores område er, at alle deltidsundervisere

fremover skal være overenskomstdækkede. Nu kan vi få skabt ordnede forhold for de kolleger, der i dag stykker deres arbejdsliv sammen af ansættelser som undervisningsassistent, ofte på flere forskellige institutioner, og med meget uforudsigelig arbejdstid og opgavesammensætning.

“Løhde og co. gik til ideologisk angreb på det danske arbejdsmarkeds-system...”

Vi er ikke i mål, men der er skabt rum for en løsning. Men udfordringen ligger også hos os selv: *Vil vi være med til at begrænse mulighederne for at ansætte deltidsundervisere med det resultat, at der er nogle af dem, der er ansat i dag, der ikke vil være plads til fremover? Vil vi afgive noget af den fleksibilitet, der ligger i at kunne fylde huller ud med løse undervisere? Tør vi gå ind i en diskussion om øget adgang til at ansætte fuldtidsundervisere?*

Der er mange spørgsmål, der ikke bare handler om at blive enige med arbejdsgiverne. De diskussioner er vi nødt til at tage.

Der er også mindre gode elementer i aftalen. Afskaffelsen af 100-timersreglen for eksterne lektorerers mindste timetal er en klar forringelse for dem, der sammenstykker indtægten af flere forskellige ansættelser. Ligeledes har vi måttet acceptere, at ledelsen kan aftale plustid med den enkelte medarbejder uden tillidsrepræsentantens medvirken. På vores område er det mest et teoretisk

tilbageslag, da ledelserne på universiteterne på ingen måde er interesserede i at skulle til at honorere det store merarbejde, der systematisk finder sted på universiteterne.

Universitetslærernes krav om synliggørelse og honorering af merarbejde bar ikke frugt. Det er skidt, fordi det usynlige merarbejde er skadeligt for det psykiske arbejdsmiljø, hvor kollegerne på universiteterne er stadig mere pressede af nedskæringer og massivt øgede krav på nye områder.

Lærernes arbejdstidsaftale kom ikke i mål, men blev sendt i en kommission. Det er skuffende, for det er ikke bare for lærerne, at det er vigtigt, at arbejdstid er reguleret ved aftale. Det, der er på spil, er den forudsigelige og nogenlunde jævnt fordelte arbejdstid, hvor man ved, hvor mange timer man har til rådighed til løsning af de enkelte opgaver. Det er problemet, der ligger under diskussionen om normperioder. *Hvor store udsving i arbejdsbelastning kan der være, før arbejdsgiveren skal til lommerne?* Også på andre områder ønsker ledelserne at planlægge den enkeltes arbejdstid meget mere fleksibelt og ujævnt. Derfor kan vi blive nødt til at mobilisere den samlede fagbevægelses styrke, hvis ikke der hurtigt kommer fremdrift i forhandlingerne.

Den historiske samling af fagbevægelsen i OK18 førte til sejr; det tegner helt nye muligheder. *Skulle vi fx tage fat på de traditionelle kvindefags ringere løn og arbejdsforhold ift. sammenlignelige mandefag?* Hidtil har den danske forhandlingsmodels puljetænkning stået i vejen for en løsning.

Lad os holde fast i den solidaritet den samlede fagbevægelse mobiliserede i OK18 og bruge den til at sikre et arbejdsmarked med gode og fair vilkår for alle.

MINISTER-OVERDRAGELSE 2. maj. Departementschef Agnete Gersing hylder den afgangende minister Søren Pind og den nye, Tommy Ahlers

FAGLIG KOMMENTAR

Farvel til Søren Pind – og filosofikum?

Vi har fået ny forsknings og uddannelsesminister. Søren Pind opgiver politik og afløses af serie-iværksætteren Tommy Ahlers. Som uddannelses og forskningsminister, havde Søren Pind selvstændige og velbegrundede tanker om det område han var sat i spidsen for. Tanker der ikke bare handlede om udgiftspolitisk optimering eller nytte for det private erhvervsliv. Han brændte for universitetet som universitet. Jeg var ikke enig i alt hvad han satte i gang, men han åbnede gode debatter, også hvor han ikke havde noget der lignede realiserbare ideer.

Det første vi hørte fra forsknings og uddannelsesminister Pind var hans ide om at genoplive filosofikum. Universitetsuddannelserne var blevet for instrumentelle og nytteprægede – de manglede grundlæggende dannelse og intellektuel pomp. Pind ville indføre et moderniseret

filosofikum hvor alle studerende bibragtes et fælles intellektuelt og kulturelt grundlag.

LDM's universitetslærerafdeling, var vi skeptiske overfor ideen om et genoplivet filosofikum. Da filosofikum blev afskaffet var det et underligt afkoblet element i uddannelserne og det bidrog ikke til øget dannelse i uddannelserne. Vi mente ikke at endnu et generelt studieelement ville gøre noget godt i vores uddannelser der ganske ofte led af modultrængsel. Derimod har vi haft gode diskussioner om hvordan de generelle kompetencer opstår i vores uddannelser, osv. Fx har vi diskuteret hvordan vidensteorikurserne kunne bidrage til den mere generelle videnskabelige dannelse, og hvordan de kunne integreres bedre i uddannelserne.

Det er på nuværende tidspunkt uklart hvad der kommer ud hele filosofikums debatten, efter at Pind er gået af. Ahlers har sagt at det er en spændende ide – så langt så godt. Den nedsatte arbejdsgruppe kommer forhåbentligt med et udspil – og nogen ideer.

Uanset resultatet var det berigende at Pind turde risikere præstige på et ønske der ikke nødvendigvis var implementerbart. Det har været berigende at få lagt et spørgsmål ud til en debat, der var så åben.

Vi har brug for ministre der tør stille spørgsmål de ikke kender svarene på, og som ikke kun er motiverede økonomi og besparelser.

Tak for dansen, Søren.

Lektor OLAV W. BERTELSEN, fmd. f. DMs universitetslærere

Pressenævnet kritiserer FORSKERforum

FORSKERforum kritiseres for
en artikel om baggrunden for
afskedigelsen af en professor

I en artikel i november 2017 omtalte FORSKERforum en sag vedrørende en professor, som blev afskediget fra Aalborg Universitet i 2014. Afskedigelses-sagen var tidligere blevet omtalt både i FORSKERforum og i andre aviser, da kritikere mener, at afskedigelsen skyldtes pres fra vindmølleindustrien.

Aalborg Universitet, den daværende dekan og institutlederen har klaget til Pressenævnet over artiklen.

I artiklen fremgik nye udtalelser, som støttede kritikernes udlægning af afskedigelsessagen. Pressenævnet kritiserer FORSKERforum for ikke at indhente klagernes kommentarer til de nye udtalelser.

Artiklen indeholdt endvidere kritiske udtalelser vedrørende forhold omkring afskedigelsessagen, som den daværende dekan tidligere havde udtalt sig om. Pressenævnet kritiserer FORSKERforum for ikke at indsætte den daværende dekans tidligere udtalelser i artiklen, hvorved hans svar ikke fremgik af sammenhængen.

Pressenævnet kritiserer endelig, at FORSKERforum i artiklen havde indsat kommentarer fra institutlederen, så det fremstod, som om de var givet i interview til artiklen, selvom kommentarerne var taget fra et brev, institutlederen havde sendt til én af de kritiske kilder, der medvirkede i artiklen.

Pressenævnet har pålagt os at bringe ovennævnte meddelelse. Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på pressenaevnet.dk.

- Se side 28 -

Pinds afskedssalut: Drop grønthøsteren – om fire år...

2. maj 2018

"Det sidste jeg har gjort, er at jeg i går har skrevet et brev til Finansministeriet med henstilling om, at 2-procents besparelserne bør ophøre i 2022 – det skal de nok blive glade for derovre..."

Sådan lød den politiske afskedssalut fra Søren Pind, da han kl. 13.30 – ikklædt nysyet uniform med skulder-epauletter og fjerhat – overleverede ministerjobbet til den nye minister Tommy Ahlers. Salutten rettede sig mod den meget upopulære 2 pct. grønthøster ("effektivitets-besparelse"), som i en del år har martret uni'erne. Pind har tidligere i sidebemærkninger luftet misfornøjelse med dette diktat fra Finansministeriet – men ved afskeden var det en noget gratis udmelding, for dels forlader han jo nu ansvaret og dels fortalte han ikke, hvorfor grønthøsteren først skal stoppe om fire år...

Ved den meget velbesøgte reception roste han sit ministerium som et fantastisk sted, og mindede især om, at uddannelse er meget vigtig på for ungdommen: *"Vi bliver nødt til at tage fat på den følelse af ulykke, som mange unge nærer. Vi må ikke se unge mennesker som produktionsapparat, der skal stille sig selv til rådighed for at finansiere velfærdsstaten. Det skal være svært og det skal siges, at det er svært! Og det handler ikke om hastighed – vi skal sætte en ramme, som de unge mennesker kan finde sig selv i."*

Dept.chef Agnete Gersing holdt en lang afskedstale, fuld af rosende ord om den afgående minister. Hun remsede en lang række af Søren Pinds fortjenester op, herunder en opstrammet ledelsesstruktur på uni'erne, det nye bevillingssystem og hun gav ham tilmed æren for hendes eget Gersing-udvalgets "37 grydeklare forslag, der ligger klar til at gøre Danmarks universitetsuddannelser bedre".

Forskningsministeriet / Uddannelsesministeriet er et svingdørs-ministerium med mange ministre igennem årene, bortset fra Helge Sander. Pinds forgænger (Esben Lunde) holdt kun i 7 måneder og Pind i 17 måneder, og det beklagede Pind selv med en opfordring til sin efterfølger: *"Det her ministerium trænger til en længerevarende minister – og jeg kunne bare ikke gøre det..."*

Som vanligt ved ministeroverdragelser var der de sædvanlige kækheder mellem topembedsmændene, den afgående og den nye minister. Pind brugte citater fra Reagan og Churchill, og i toppen af takkelisten stod såmænd hans ministerchauffører samt hans to ministersekretærer og så resten af huset. Herefter var der rituel udveksling af drillegaver mellem den afgående og den nye minister. (SE PINDS AFSKEDSTALE)

Tidligere nyheder

2. maj 2018

[Pinds afskedssalut: Drop grønthøsteren – om fire år...](#)

2. maj 2018

[Minister-rokade – businessmand erstatter Pind](#)

30. april 2018

[OK-nyt: Forbedringer for uni-sektoren](#)

26. april 2018

[Konflikt: Al undervisning aflyses...](#)

19. april 2018

[Højesteret: Deltidslærere har ikke krav på pension](#)

11. april 2018

[Miljø-forskning: Lunde Larsen undveg pålæg til AU](#)

10. april 2018

[Glad Esben Lunde: GYLLEGATE.2-krise aflyst – til december](#)

5. april 2018

[Pind afholder lukket konference om 'dannelse'](#)

Google Tilpasset søgning

Fra nyeste blad

CBS: Al undervisning suspenderes

Stor utilfredshed med feedback på ansøgninger

Norge: Lakseforskning i konflikt-zone

Pepke fortsætter angreb på FORSKERforum

Forskerundersøgelsen 2012

- Undersøgelsens design og hovedresultater

- Universitetslærere

- 'Sektorforskere' ved uni

- Sektorforskere

- Citatsamling – frie kommentarer

FORSKERforums chefløn-statistik

- Dekaner og institutleder m.fl.

SE SIDSTE NYT PÅ
forskerforum.dk

Udskudt: Særligt musehul for forskere

Først blev udenlandske topforskere og musikere politianmeldt for at dele deres viden og spille ulovligt fløjtespil. Så var politikerne tilsyneladende enige om et lyn-indgreb, som skulle forhindre den absurde situation. Der blev lagt op til en ændring af udlændingeloven, hvor udenlandske forskere skulle have et musehul.

Men ifølge POLITIKEN er løsningen i lovforslag 141 udskudt på ubestemt tid, fordi bl.a. Socialdemokraterne mener, at integrationsminister Inger Støjbergs lovforslag får utilsigtede følger, så en alliance bestående af Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti og SF afbrød andenbehandlingen af lovforslaget, der skal sikre smidigere regler for udenlandske arbejdstagere.

Støjberg beskylder Socialdemokraterne for at løbe fra enigheden. I Støjbergs lovforslag skal udlændinge fra tredjelande, der har arbejds- og opholdstilladelse i Danmark, fremover have mulighed for at arbejde 12 timer

om ugen uden at søge skriftlig tilladelse. I dag skal de udfylde en ansøgning på 19 sider, hver gang de vil holde et oplæg eller på anden vis arbejde væk fra deres arbejdsplads. Det forudsætter dog, at bijobbet har sammenhæng med hovedbeskæftigelsen. En forsker må f.eks. ikke køre taxa, men gerne holde foredrag om sit arbejde.

”For os er det vigtigere at sikre ordentlige løn og arbejdsvilkår, end det er at lave en lempelse, som vil betyde, at nogle udlændinge, der er her som ingeniører eller andet, kan tage bijob uden at søge arbejdstilladelse”, forklarer S-ordfører Mattias Tesfaye.

Lovforslaget berører omtrent 12.000 udenlandske arbejdere. De er kommet på særordninger såsom forskerordningen, der tiltrækker forskere, beløbsordningen, der tiltrækker højtlønnede, eller positivlisten, som er en liste over erhverv, hvor der er mangel på dansk arbejdskraft.

SCIENCE-WARS'

Strid om klimavidenskab.

Pressenævnet: Pepke må kaldes 'klimaskeptiker'

FORSKERforum må gerne kalde DTU-solforsker Jens Olaf Pepke Pedersen for ”klimaskeptiker” og ”blandt de 3 pct.,” fordi det klart fremgår som FORSKERforums vurdering, og fordi Pepke ikke har kunnet bestride, at han tilhører dette mindretal af klimaforskere.

Jens Olaf Pepke Pedersen

Det har Pressenævnet netop afgjort på Pepkes klage. Pepke havde for det første henvist til, at udtrykket ”klimaskeptiker” ikke har nogen entydig definition, og for det andet til, at han ikke mener, at hans forskningsresultater kan betragtes som tilhørende et mindretal af klimaforskere. Nævnet tager ikke stilling til disse to udsagn, men henholder sig til, at ”det ikke er ukorrekt, at hans forskningsresultater kan betragtes som at tilhøre et mindretal af klimaforskere”, og det er altså den vurdering, som FORSKERforum kan sammenfatte i karakteristikken ”klimaskeptiker”.

SE SIDE 26:

Pepke i clinch med den amerikanske forsker i klimakommunikation, John Cook, som svarer på Pepkes afvisning af de 97 pct.s konsensus blandt klimaforskere om, at klimaændringerne er menneskeskabte (Pepke i Week-endavisens Ideer 26.april). Cook besvarer også Pepkes kritik af Cooks forskergruppe.

OK-forbedringer

Slut med løndumping, forventer DMs formand. Arbejdsgiverne har nu anerkendt, at de løstansattes vilkår skal reglementeres – men hvad er sigtelinjerne?

“ Det skal selvfølgelig ikke være en mulighed at løndumpe enkelte grupper af medarbejdere med et argument om, at pengene ellers mangler et andet sted. **Camilla Gregersen** ”

OK18-forligets måske største forbedring kommer for de timelønnede. Hidtil har dette område med undervisningsassistenter været lovløst område – ikke overenskomst-dækket – så satser og forhold har været ensidigt fastsat af Finansministeriet i et cirkulære om timelønnet undervisning.

”Jeg er meget glad for, at det er lykkedes at få timelærernes vilkår på dagsordenen ved OK18. Timelærerne er dårligt stillet, og vi har igennem mange år arbejdet for en overenskomst på området. Nu er vi kommet et stort skridt i den rigtige retning til faktisk at kunne gøre noget for timelærerne ved, at vi kan forhandle deres vilkår i en overenskomst”, siger DM-formand Camilla Gregersen.

Der var ikke indgået en konkret aftale om forbedringer, men DM-formanden kalder det et stort gennembrud, at arbejdsgiverne nu anerkender fagforeningernes aftaleret til at forhandle en central aftale med minimumsvilkår, og at der skal indledes seriøse forhandlinger om, hvordan det konkret skal udføres. Finansministeriet anerkender, at uni-fagforeningerne har organiseret flertallet af dem og derfor bør have forhandlingsret på området.

Knast: Det må ikke koste noget

Der indgår dog flere knaster for timelærerne, som skal løses i den fremtidige periode, fx afklaring af, hvad det betyder (centralt eller lokalt), at OK-dækningen på området skal være ”udgiftsneutral” (betyder højere timesatser omvendt færre timelærere?).

”Jeg er optaget af, at alle mine medlemmer får ordentlige løn- og arbejdsvilkår, og det skal selvfølgelig ikke være en mulighed at løndumpe enkelte grupper af medarbejdere med et argument om, at pengene ellers mangler et andet sted. Det er jo de vilkår, enhver offentlig arbejdsplads arbejder under. Vi vil gøre alt for, at der kommer ordentlige vilkår for de timelønnede, og overenskomstdækning er

jo også et et håndtag til senere forbedringer”, siger DM-formanden.

På negativ-siden indgår også, at eksterne lektorer hidtidige ret til min. 100 arbejdstimer pr. undervisningsår bortfalder, så arbejdsgiverne får større fleksibilitet (uni-fagforeningerne skønner imidlertid, at der kun er få timelønnede, som i dag har færre end 100 timer).

OK-AFTALETEKST pkt. 19:

Overenskomstdækning af timelønnet undervisning.

Parterne er enige om, at der i overenskomstperioden optages forhandlinger om at overenskomstdække det område, som i dag er dækket af Finansministeriets cirkulære om timelønnet undervisning.

Finansministeriet lægger på grundlag af det, der er oplyst under forhandlingerne, til grund, at organisationerne tilsammen opfylder de betingelser, som Finansministeriet sædvanligvis stiller i forbindelse med indgåelse af overenskomster på ikke-overenskomstdækkede områder.

Parterne er enige om, at overenskomstdækningen skal være udgiftsneutral.

Timelærer: Et fremskridt

Overenskomst-enigheden om, at der skal indledes seriøse forhandlinger om regulering af området, glæder postdoc Dan Hirslund, som er antropolog og talsmand for en gruppe løstansatte forskere og undervisere i en T-vip-klub for midlertidigt ansatte på KU. Hirslund har tidligere luftet skepsis overfor, om uni-fagforeningerne gør nok for at løfte timelærernes vilkår.

”Dette er et fremskridt. Uden en formalisering sker der mange former for ansættelser, der ikke gavner ansatte, som må leve med dårlige arbejds- og levevilkår. Det er derfor vigtigt, at timelønnede kan blive overenskomstdækket. Det vil være en anerkendelse af, at personer i disse stillinger ikke nødvendigvis har deres primære profession andetsteds, samt at de generelt arbejder under rigtig svære vilkår. Man skal jo være opmærksom på, at de løstansatte akademikere udgør størstedelen af de ansatte på Danmarks forskningsinstitutioner, og at der er brug for mere fokus på deres vilkår.”

Timelærerens ønskeliste

På hans ønskeliste over, hvad der konkret skal forhandles frem, er bedre minimumsvilkår, fx at timelærere kommer ind under timelærerbestemmelser iflg. stillingsstrukturen: ”Ja, det bør indarbejdes i stillingsstrukturen, da det jo er her, de videnskabelige stillinger på universitetsområdet bliver reguleret. Men det er ikke op til mig at foregribe, hvordan det bør forhandles på plads. Det bliver hurtigt en ret specifik diskussion, som det er op til fagforeningerne at håndtere i et konkret forhandlingsrum.”

Et andet punkt på ønskelisten er ret til pension: ”Nu kan fagforeningerne stille konkrete krav om pensionsret på linje med de fastansatte. Det blev for nylig underkendt i Højesteret.”

Et tredje punkt er anerkendelsen af, at timelønnede undervisere også skal have

for timelønnede

“ Man skal jo være opmærksom på, at de løstansatte akademikere udgør størstedelen af de ansatte på Danmarks forskningsinstitutioner, og at der er brug for mere fokus på deres vilkår.

Dan Hirslund

mulighed for og tid til at forske, påpeger antropologen.

”Universiteterne skal give forskningsbaseret undervisning. Tid til forskningsbaseret undervisning bør derfor være en automatisk del af selve undervisningsforpligtelsen. Problemet er bare, at timelønnede undervisere ikke har tid til at bedrive forskning. Her kunne man godt forestille sig en overenskomst, der indeholder en minimumsprocent, der bliver sat til side, så timelønnede undervisere kan dygtiggøre sig”, siger Dan Hirslund, som er helt klar over, at hans ønskeliste først kan blive en realitet efter et langt træk.

Udgiftsneutralitet?

Det er et krav fra arbejdsgiverne, at kommende aftaler er udgiftsneutrale, dvs. ikke kræver nye bevillinger.

Hirslund mener, at spørgsmålet om udgiftsneutralitet er problematisk ud fra flere perspektiver: For det første risikerer det at låse forhandlingen om indslusning af de timelønnede i et aftalesystem. For det andet spiller det de timelønnede ud mod andre personalegrupper (i uni- eller uddannelses-sektoren), som risikerer at skulle betale for forbedringer. For det tredje anerkendes det ikke som en realitet, at sektoren er underfinansieret, og at nødløsningen har været og er underbetaling af timelønnede ”daglejere”.

Til gengæld mener han ikke, at det nødvendigvis er et problem, at der skulle

blive færre timelærere, eller at eksterne lektorer ikke længere garanteres 100 timer pr. halve år: ”Det forslår alligevel ikke som basisindkomst for nogen.”

Han er også glad for, hvis bedre vilkår for timelærerne kommer i form af flere fastansættelser og flere langvarige ansættelser, og accepterer, at konsekvensen kan blive, at færre personer ansættes: ”Hvis valget står mellem at ansætte færre, som så er ansat på ordentlige overenskomstvilkår, eller ansætte flere, der får uformelle kontrakter som i dag, ville jeg vælge det første.”

Anonym: Normerne er det centrale

I FORSKERforum 305 (juni 2017) gav en anonym ekstern lektor et vidnesbyrd om de ringe ansættelsesvilkår og fattigdom som timelærer samt et djævelsk system med manglende kollegial solidaritet fra de fastansatte: ”Eliten på nederste etage” refererede til indplaceringen i uni-hierarkiet. Han, som siden er blevet eks-unilærer, håber på forbedringer for sine tidligere timelærer-kolleger. Men han er skeptisk overfor, om det bliver sådan:

”Det er da positivt, at der skal indledes forhandlinger, men det bliver svært. Selvfølgelig skal løn, pension og større jobsikkerhed med, men min hovedkritik rettede sig også mod, at der er behov for et helt andet – eksternt og internt – blik på de timelønnedes arbejdsforhold. I mine øjne handler det konkret om normskemaer og normkrav. Det er jo her, at den reelle arbejdsituation, arbejdstid og løn aftales. Her sker der i dag et stort misbrug af de timelønnede, for det hjælper jo meget lidt, at lønnen går op, hvis man til gengæld bruger langt flere timer på at opfylde normen end man bliver betalt for”, siger han.

Normskemaer forhandles lokalt, så derfor er det vigtigt med generelle standarder: ”Normskemaerne er forskellige alt efter, hvilke institutter vi taler om. Dette kræver derfor langt mere af de lokale tillidsmænd. Problemet er her, at

“ Der er behov for et helt andet – eksternt og internt – blik på de timelønnedes arbejdsforhold. I mine øjne handler det konkret om normskemaer og normkrav. Det er jo her, at den reelle arbejdsituation, arbejdstid og løn aftales.

Anonym

tillidsmænd generelt er fastansatte. De deler med deres ledelser en frygt for at åbne denne boks op.”

DM: Forhandlinger kommer

På hans konkrete ønskeliste står krav om bedre normer i cirkulæret for timelønnet undervisning for undervisere og lektorer i indledningen af deres karriere (hvor man bruger mere tid), om løn for det administrative arbejde, der følger med, og om at give de timelønnede adgang til institutter kursus- og rejsepuljer m.m.

”Og hvis man lader træerne vokse lidt længere ind i himlen, kunne man give timelønnede nogle timer for den tid, de skal bruge på at aktualisere deres forskning, når de nu skal give ’forskningsbaseret undervisning’.”

I DM er vurderingen, at det er for tidligt at gå ind i de konkrete krav. Forhandlingerne bliver i de kommende måneder forberedt sammen med CFU og AC, og her vil der foregå en løbende diskussion af kravene.

”Det er nødvendigt at få kigget på de generelle arbejdsvilkår som løn og arbejdstid, ligesom pension er et vigtigt tema for de timelønnede,” siger Camilla Gregersen.

EU-forordning skaber

Forskere kan se frem til at skulle gennemgå samtlige mails, man har liggende i sin mailboks.

RUC-professor skal gennemgå og sortere i 80.000 e-mails, og det er formentlig typisk

25. maj trådte EU's nye persondataforordning i kraft. Den skal styrke beskyttelsen af personoplysninger i EU. Men den er også berygtet som et enormt komplekst regelsæt, som offentlige og private virksomheder og institutioner har kæmpet med at få styr på i forhold til, hvilke krav man fremover skal leve op til, når man har med persondata at gøre.

Ud over kompleksiteten har forordningen skabt bekymring, fordi den giver datatilsynsmyndighederne mulighed for at uddele enorme bøder, hvis nogen bryder reglerne.

Det har også givet travlhed hos universiteternes jurister og IT-folk. Men her slutter travlheden ikke. De nye tilstande ser nemlig ud til at kræve en helt ny arbejdsgang i den måde, forskere skal håndtere deres mailkorrespondance. Og i første omgang kan der ligge et enormt oprydningarbejde i de millioner af gamle mails, som forskere har liggende.

På RUC har alle ansatte således fået en mail fra ledelsen med retningslinjer, blandt andet om gamle mails.

Formelt: Alt skal gennemgås

En mail er i sig selv et datasæt med personoplysninger, idet de som minimum rummer afsenderens mailadresse og som regel også navn og andre kontaktoplysninger. Hovedreglen er derfor, at mails, der ikke har et aktuelt formål, skal slettes efter 30 dage.

"Disse nye regler bestemmer, at vi som organisation skal have kontrol over, hvilke persondata vi opbevarer, hvor vi opbevarer dem, samt at vi herudover skal kunne dokumentere, at vi har et lovligt formål med at opbevare og anvende disse persondata. Det kan kun lade sig gøre ved, at vi undersøger, hvilke data vi har liggende, og får afklaret, hvad vi bruger/skal bruge disse oplysninger til. Dette indebærer også at slette de data, som ikke længere finder anvendelse," står der i vejledningen til de RUC-ansatte.

Med andre ord: Som ansat skal man gennemgå samtlige mails og slette dem,

Jeg har en masse email-korrespondancer, jeg kan søge i. Det vil jeg jo ikke kunne, hvis de er blevet slettet, så der ligger et kæmpe produktivitetstab

Fysikprofessor Jeppe Dyre

der ikke har aktuel brug eller dækkes af en af de øvrige undtagelser, eksempelvis korrespondance med pressen.

Praksis: Bruger mailboks som arkiv

Og det er lidt af en arbejdsbyrde, der hermed lægges på de ansatte, konstaterer **fysikprofessor Jeppe Dyre**: "Nu fik vi nyt mailsystem for nogle år siden, så jeg har kun mails tilbage fra 2010. Men jeg får typisk et sted mellem 20 og 100 mails om dagen – måske omkring 10.000 mails på årsbasis. Det vil tage lang tid at gennemgå dem," siger han.

Men et er arbejdsbyrden med at gennemgå 80.000 mails. Et andet er det faktum, at mailboksen for professoren samtidig fungerer som et slags arkiv for kontakter og korrespondancer, han kan finde frem og genopfriske.

"Som forskere har vi et kæmpe netværk. Jeg skriver af og til til nogen, jeg ikke har skrevet med i fem år. Jeg har en masse email-korrespondancer, jeg kan søge i. Det vil jeg jo ikke kunne, hvis de er blevet slettet, så der ligger et kæmpe produktivitetstab," siger Jeppe Dyre, som frygter, at mange forskere vil vælge at ignorere de nye regler eller gå over til at bruge privat mail.

"Det er ressourceøst"

RUC's universitetsdirektør, **Peter Lauritzen**, forklarer, at det langtfra er alle gamle e-mails, man er nødt til at slette: "Hvis du har haft en korrespondance med en person, du fortsat har brug for

at maile sammen med, er du velkommen til at gemme den. Det vigtigste er, at du kan argumentere for det. I bund og grund handler det om at bruge sin sunde fornuft".

Han erkender dog også, at det ikke nødvendigvis vil være lige til at afgøre, eksempelvis hvornår en e-mail ikke "finder anvendelse" mere.

"I det her tilfælde er det lidt svært at definere sund fornuft, men heldigvis er det jo kloge folk, vi har med at gøre. Det vigtigste er at holde sig for øje, hvad det her skal beskytte, nemlig den personlige datasikkerhed."

Uni-direktøren er også klar over, at der ligger en stor arbejdsbelastning alene i at skulle gennemgå sine gamle mails og vurdere, hvad der skal slettes og gemmes.

"Jeg har selv været ansat i 11 år, og jeg er også gået i gang. Det er klart, at det er ressourceøst. Men det her skal ikke ses som en konflikt mellem medarbejdere og ledelse. Det handler om at bevare RUC's renommé som en forskningsinstitution, man kan have tillid til."

KU: Gemmes hvor længe?

Det er imidlertid lidt forskellige fortolkninger og handleplaner, man støder på, når man spørger forskellige universiteter om konsekvenserne af den nye persondataforordning. På KU er der foreløbig ingen påbud til medarbejderne om at rydde op i gamle mails.

"Når man arbejder med e-mails internt på KU, er de krypterede. Så har vi som andre steder en diskussion af, hvor længe man må gemme e-mails i systemet. Det er der ingen klare regler for i persondataforordningen. Der står bare, at man skal opbevare persondata sikkert og undgå ophobning," fortæller **KU-databeskyttelsesrådgiver Lisa Ibenfeldt Schultz**.

Hun tilføjer dog, at hun venter på sikkerhedsvejledningen fra Datatilsynet i forhold til, hvordan man skal forholde sig til gamle e-mails.

Selv om kollegerne på KU i første omgang går lempeligere til værks, mener

arbejdsbombe

Peter Lauritzen ikke, at man på RUC kommer uden om at skulle rydde op i sine e-mails.

”Hvis du ringer rundt til alle universiteter, vil du sikkert få otte forskellige svar. På RUC har vi valgt forsigtighedsprincippet. Men jeg tror, at alle virksomheder og offentlige institutioner vil følge retsudviklingen nøje på dette område og se, om der er behov for at lempe eller skærpe retningslinjerne,” siger uni-direktøren.

SDU-lektor: Det nye er bødetrusler, som virker

Og Peter Lauritzen har tilsyneladende ret. Der er ingen vej uden om den voldsomt tidskrævende opgave med at gennemgå sin mailboks. Det vurderer **SDU-juralektor Ayo Næsborg-Andersen**, som har studeret persondataforordningen.

”Jeg har meget svært ved at se, at man kan komme uden om at gennemgå sine gamle mails. Man kan selvfølgelig vælge bare at slette det hele, men det er jo heller ikke optimalt,” siger hun.

På SDU er medarbejderne også blevet bedt om at gå i gang med mail-oprydningen. Og Ayo Næsborg-Andersen nikker

genkendende til de problemstillinger, Jeppe Dyre fortæller om: ”10.000 mails om året – det er nok meget normalt. I det daglige sletter jeg også kun spam-mails,” fortæller hun.

Hun peger på, at det i virkeligheden ikke er en voldsom regelændring, der gør, at danske forskere nu skal bruge et uanet antal timer til mail-oprydning samt til lægge sig nogle helt nye vaner for arkivering og håndtering af de daglige mails. Den hidtil gældende persondatalov havde nemlig nogenlunde samme krav – at man skulle undgå ophobning af gamle mails med personoplysninger. Det nye er de voldsomme bøder på op til 16 millioner kroner til offentlige institutioner, som den nye persondataforordning har indført.

”De indførte bøderne for at få folk til at tage det alvorligt. Det har så virket”.

Outlook er skurken

I virkeligheden er det mailprogrammet Outlook, der er skyld i, at forskere og mange andre i dag står med en begmand, mener hun.

”Vi bruger næsten alle sammen Outlook, og det er ikke særlig velegnet til det

nye system. Ser man på de administrative personale, så lægger de al post over i et journaliseringssystem, der selv håndterer sletteregler. Outlook derimod er designet til at gemme alle oplysninger, og det skal være nemt at søge ting frem på tværs, så man behøver ikke engang bruge mapper. Det er stik imod den tankegang vi skal hen til nu,” siger SDU-lektoren.

Nu kræver de håndhævede regler imidlertid en kulturændring – og optimalt set også et nyt mailsystem.

”I dag kræver det jo mere energi at rydde op og slette mails end bare at lade dem ligge. Så indtil vi finder et arkivsystem, der er nemt at håndtere, så kommer e-mails til at være et mareridt”.

Pressen er værre end bøder ...

Men på trods af alt besværet hilser Ayo Næsborg-Andersen det alligevel velkomment, at reglerne for persondatasikkerhed bliver indskærpet.

”Lige nu er det møgirriterende. Men når tingene er faldet lidt til ro, er det en positiv ting, hvis det kan komme til at virke efter hensigten. Det har været lidt Det Vilde Vesten, hvor man har kunnet gøre, hvad man ville. Det er vigtigt, at folk har tillid til, at deres oplysninger behandles ordentligt, og den tillid skaber du kun, hvis du er ærlig omkring brugen af data og passer ordentligt på det.”

Som nævnt giver persondataforordningen mulighed for, at Datatilsynet kan tildele offentlige institutioner bøder på op til 16 millioner kroner. Men Ayo Næsborg-Andersen forventer ikke, at Datatilsynet vil smide om sig med bøder.

”Jeg tror ikke, man skal bekymre sig så meget for at få den største bøde, hvis man har gjort en ærlig indsats for at prøve at leve op til reglerne. Det, man skal være bekymret for, er, at medierne finder en fejl, de kan lave en historie på, eller at de personer, man har registreret, klager. Jeg ved, at vores DPO (*data protection officer, red.*) forbereder sig på at de første 20 jurastuderende kommer med en klage her efter 25. maj.”

Der bliver arbejde til de sene aftener for mange forskere, der på grund af den nye persondataforordning er blevet bedt om at gennemgå gamle emails, man har liggende i mailsystemet.

lah

KU: Rolig nu - ingen grund til panik

Opbevaringen af forskningsdata bliver ikke mere bøvlet, vurderer databeskyttelsesrådgiver på KU

Den nye EU-persondataforordning har skabt stor opstandelse i både offentlige og private virksomheder, der med trusler om store bødestrafte har fået travlt med at sikre, at de lever op til reglerne om databeskyttelse.

Alle data - inklusive mails og dokumenter - der ikke længere skal bruges, skal ifølge databeskyttelsesreglerne slettes for at undgå dataophobning.

Men for forskere, der opbevarer persondata i forbindelse med forskningsprojekter, er der ikke nogen grund til panik. I hvert fald ikke på KU. Det er budskabet fra KUs **databeskyttelsesrådgiver Lisa Ibenfeldt Schultz**: ”I forhold til forskerne er budskabet, at det stort set ikke kommer til at betyde noget - i hvert fald meget lidt..”

Først og fremmest peger hun på, at forskere ikke behøver at bekymre sig om at skulle anmelde behandlingen af data til Datatilsynet. Det kører nemlig automatisk gennem såkaldte fællesanmeldelser på fakultetsplan, i en ordning der har kørt siden 2015.

Lisa Ibenfeldt Schultz mener heller ikke, at der er nogen problemer i forhold til sikkerheden omkring opbevaring af forskningsdata: ”Nej, egentlig ikke. Vi har på universitetet et S-drev, hvor man registrerer logging til drevet. Og hvis man opbevarer data på sin egen computer, skal man have kryptering slået til og have en adgangskode, så der ikke er andre, der kan få adgang til computeren. Det er der sådan set ikke noget nyt i.”

Data lagres i fem år

KU har medarbejdere på fakulteterne, der screener projekterne omkring forskningsdata og ser på, om reglerne bliver overholdt - herunder, om data bliver slettet og anonymiseret, når forskningsprojektet er færdig.

”Vi har opereret med en ordning, der godkender, at man behandler data i et forskningsprojekt i den periode, projektet løber, plus fem år. Der kan risikere at komme sager, eksempelvis om videnskabelig uredelighed, der gør, at man får brug for data til dokumentation. Efter fem år bliver data slettet eller anonymiseret. Typisk vælger man at anonymisere ved at

give forsøgspersonerne et forsøgs-ID og destruere nøglen.”

Det eneste, Lisa Ibenfeldt Schultz peger på ved de nye regler, der kan gøre tingene mere bøvlet, er en forpligtelse til at lave konsekvens-analyser - ”privacy impact” - af ens brug af data.

”I bund og grund er det, hvis man har et projekt med mange følsomme oplysninger. Så skal man lave en vurdering af, hvad det indebærer for de medvirkende, at man behandler data, og om man kan gøre det på anden, lempeligere måde,” fortæller hun.

lah

Grundlæggende regler for håndtering af data

Lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed: Behandlingen skal overholde databeskyttelsesreglerne og være gennemsigtig

Formålsbegrænsning: Ved indsamling skal det være klart, hvilke saglige formål oplysningerne skal anvendes til. Senere behandling må ikke være uforenelig med disse formål

Dataminimering: Behandling, herunder opbevaring af oplysninger, skal begrænses til det, der er nødvendigt for at opfylde formålet

Rigtighed: Oplysninger skal ajourføres, og urigtige oplysninger skal slettes eller berigtiges

Opbevaringsbegrænsning: Når det ikke længere er nødvendigt at behandle oplysningerne, skal de anonymiseres eller slettes

Integritet og fortrolighed: Oplysninger må ikke komme til uvedkommendes kendskab, gå tabt eller blive beskadiget.

(KILDE: Datatilsynet)

Uafklaret TR-ansvar for personfølsomme data

EU's persondataforordning skaber tvivl om, hvem der har ansvar for de personfølsomme oplysninger, som tillidsrepræsentanter ofte modtager

Som tillidsrepræsentant, der er involveret i personalesager på ens arbejdsplads, modtager man jævnligt mails med personfølsomme oplysninger. Ved den slags oplysninger er der særligt strenge krav om hurtig sletning og opbevaring under sikre forhold. Det er krav, som bliver indskærpet i den nye persondataforordning fra EU, der trådte i kraft 25. maj.

Men hvem har ansvaret for de personfølsomme data, tillidsrepræsentanterne modtager? Er det arbejdspladsen, er det fagforbundet, man er TR for, eller er det TR's personligt ansvar?

Spørgsmålet er blevet top-relevant, fordi persondataforordningen har indført muligheden for, at Datatilsynet kan udele særdeles store bøder, hvis reglerne ikke bliver fulgt. For offentlige institutioner kan bøderne løbe op i 16 millioner kroner, og for private virksomheder – som fagforbund normalt regnes for – kan bøden være op til 5 procent af årsomsætningen. Skulle der opstå en sag i forbindelse med oplysninger til en TR, hvor reglerne ikke bliver fulgt, kan det blive en dyr affære.

AU-ledelsen: TR's personlige ansvar!

Og risiko-spørgsmålet og bødetruslerne er stadig uafklarede, fortæller **konsulent Teit Bang Heerup fra DM**.

”Vi får en del henvendelser fra tillidsrepræsentanter i øjeblikket om dette. Nogle har fået at vide, de ikke må bruge deres arbejdsmail til TR-relaterede sager, fordi arbejdsgiver kan blive gjort ansvarlig, hvis der ligger personfølsomme oplysninger på deres mailserver. Men i øjeblikket afventer vi en nærmere vejledning fra Datatilsynet, og ind til den kommer, kan vi faktisk ikke sige, hvor ansvaret ligger,” fortæller han.

I den vejledning, som AU har lavet specielt for tillidsrepræsentanter, formuleres det som TR's personlige ansvar, at reglerne bliver overholdt. Det mener Teit Bang Heerup dog er en fortolkning, som endnu ikke er afklaret. Han kan dog ikke udelukke, at Datatilsynets vejledning kan pege i den retning.

”Men hvis TR kan risikere at blive dømt personlige bøder, vil det jo ikke ligefrem gøre det nemmere at rekruttere folk til TR-arbejdet, så det er i givet fald noget,

“

Vi får en del henvendelser fra tillidsrepræsentanter i øjeblikket om dette. Nogle har fået at vide, de ikke må bruge deres arbejdsmail til TR-relaterede sager, fordi arbejdsgiver kan blive gjort ansvarlig, hvis der ligger personfølsomme oplysninger på deres mailserver

**DM-konsulent
Teit Bang Heerup**

vi skal finde en løsning på,” siger han og nævner muligheden for at DM opsætter særlige mailservere, som tillidsrepræsentanter kan gøre brug af, eller en webportal, de skal logge sig ind på.

Arbejdsgivere ikke vil udlevere løn-data

For DM er det imidlertid heller ikke helt problemfrit at påtage sig ansvaret for oplysninger, der tilgår tillidsrepræsentanterne.

”Det er en risiko, for DM kan måske blive gjort ansvarlig for et lokalt

sikkerhedsproblem, som fagforeningen ikke har noget med at gøre.”

En anden problemstilling, der er opstået omkring den nye persondataforordning, er, at arbejdsgivere angiveligt er blevet tilbageholdne med at udlevere oplysninger til tillidsrepræsentanter, i frygt for at bryde reglerne for persondatabeskyttelse.

Her mener Teit Bang Heerup imidlertid, at persondataforordningen klart støtter op om TR's rettighed til at få relevante oplysninger, eksempelvis om ansattes lønforhold.

”Vi har flere tillidsrepræsentanter, der er blevet mødt med persondataforordningen som argument for ikke at få oplysninger. Men forordningen har netop skrevet fagligt arbejde ind som eksempel på, at man stadig har ret til oplysninger. Og så må ledelsen jo anonymisere, hvis de mener det er nødvendigt.”

lah

AU's vejledning til tillidsrepræsentanter

Det er dit ansvar at sikre, at oplysningerne behandles i overensstemmelse med persondataretten. Det betyder bl.a.,

- at person-oplysningerne ikke unødigt tilgår eller gøres tilgængelige for andre.
- at oplysningerne straks slettes, når de ikke længere er nødvendige i forhold til det formål, de er indsamlet (fx slettes lønoversigter og andre oplysninger indsamlet til brug for lønforhandlingerne, når forhandlingerne er endeligt afsluttet hvert år).
- at mails med lønoplysninger og andre dokumenter, du har modtaget i forbindelse med en ansættelse, slettes umiddelbart efter den endelige godkendelse af lønindplaceringen.
- at alle dokumenter, der vedrører

en personalesag slettes ved endelig afslutning af den konkrete sag (fx referater fra møder og øvrige dokumenter). Hvis der senere skulle blive brug for disse informationer, kan tillidsrepræsentanten henvende sig til HR. Dokumenterne udleveres i så fald efter skriftligt samtykke fra medarbejderen.

Reglerne i persondataretten gælder ikke kun for elektroniske oplysninger, men også for personoplysninger i papirform. Det betyder bl.a.,

- at personoplysninger på papir, som opbevares i ringbind, kartoteker og lignende skal opbevares aflåst (dvs. låst skab eller låst kontor), når de ikke er i brug.
- at alle disse dokumenter makuleres ved endelig afslutning af den konkrete sag.

(Kilde: Au.dk)

Lavloftet kvindepolitik i Aarhus

1 procents årlig stigning i andelen af kvinder på AU Science and Technology er alt for uambitiøst, lytter kritikken fra ansatte

På AU vil man gerne have flere kvinder i forskning – særligt i de øverste stillingsniveauer. Derfor lavede man i begyndelsen af 2016 en handleplan for tiltag, der skal sikre en stigende andel af kvinder.

Men et er gode hensigter og overordnede planer. Et andet er, hvad der sker i praksis, og hvor hurtigt, det går. I handleplanen hedder det, at institutterne skal opstille måltal for besættelsen af videnskabelige stillinger og følge op på disse måltal. AU's største fakultet Science and Technology (ST) er man nu – to år efter handlingsplanens vedtagelse – nået dertil, at man har fået lavet disse måltal for, hvor mange flere kvinder, man vil have. Samlet set er målet for hele ST, at stigningen i andelen af kvinder skal være på 1 procentpoint om året.

Forpasser en chance

Men det er ikke en særlig ambitiøs målsætning, mener man på medarbejdernesiden. Og især på visse områder, hvor laves strategiske satsninger med mange nye ansættelser, forpasser man fuldstændig chancen for at tage et afgørende ryk mod bedre kønsbalance.

”På Datalogi, hvor jeg arbejder, skal der ske en stor satsning omkring digitalisering, som gør, at vi vil ansætte mange nye medarbejdere. Vi er ikke særlig mange kvinder i forvejen, så i forhold til det, er det alt for uambitiøst, at man kun vil hæve andelen af kvinder med 1 procent om året,” mener **lektor Marianne Graves Petersen**.

Lav ambition: En kvinde mere hvert fjerde år

På Institut for Datalogi er 4 ud af 28 fastansatte forskere kvinder, hvilket giver en andel på 14 procent. Med en årlig stigning på 1 procent som målsætning, svarer det til, at der i løbet af fire år skal ansættes yderligere en kvinde.

Og selv om instituttet har formuleret en målsætning om at ville ansætte flere kvinder, spiller måltallene en vigtig rolle for, hvor ambitiøst man går til værks, mener Marianne Graves Petersen.

”Min erfaring er, at der sker ikke væsentlig forandringer, hvis der ikke sættes nogle målsætninger på ledelsesniveau. Vi kan arbejde med små forandringer, men det er nødvendigt at arbejde med

Vi er ikke særlig mange kvinder i forvejen, så i forhold til det, er det alt for uambitiøst, at man kun vil hæve andelen af kvinder med 1 procent om året.

Marianne Graves Petersen:

det strategisk,” siger hun.

Ud over det datalogiske felt er ingeniørområdet også et satsningsområde. Også her gælder det, at der i forvejen er en meget lav andel af kvindelige forskere.

Mangel på forbilleder skaber frafald

Måltallene er besluttet på ledelsesniveau. På et møde i fakultetets samarbejdsudvalg har medarbejderrepræsentanterne beklaget sig over de lave måltal, men dekan Niels Christian Nielsen har forklaret, at der på satsningsområderne generelt ikke er mange kvindelige kandidater til VIP-stillingerne, men at fakultetet gør så meget som muligt for at rekrutterer flere kvindelige forskere.

Marianne Graves Petersen køber dog ikke helt den undskyldning.

”Jeg mener bestemt, der er grundlag for at tiltrække flere kvinder. Og nogle steder lykkes man også med at gøre det,” siger hun og nævner Carnegie Mellon University i USA som eksempel på et universitet, der har arbejdet målrettet på at få flere kvinder ind på datalogi-studiet.

At der ikke er et stort antal kvindelige kandidater at rekruttere fra, hænger også sammen med få kvindelige undervisere, vurderer Marianne Graves Petersen. Det er en ond cirkel, man aktivt må bryde ud af.

”Det er ikke noget, jeg har forsket i, men rent erfaringsmæssigt er det min opfattelse, at der sker større frafald blandt de kvindelige studerende i miljøer med få kvindelige forskere. Det er vigtigt, at der er nogle rollemodeller, der gør, at man ser det som en karrierevej,” siger hun.

Højere ambitioner på sundhedsfakultetet

Ifølge AU's handleplan skal der ske

systematisk opfølgning af handlingsplanen på fakultets- og institutionsniveau, og tallene for personalesammensætningen skal overvåges og offentliggøres løbende.

FORSKERforum har henvendt sig til AU på centralt niveau, men her har man ikke kunnet henvise til nogen opfølgning eller opgørelser. Eneste offentliggjorte handleplan på fakultetsniveau er fra AU Health. Her har man som måltal fastlagt, at kvindeandelen på lektorniveau frem til 2020 skal stige til 50 procent og på professorniveau til 40 procent.

Health har i forvejen væsentligt flere kvindelige forskere end ST. På lektorniveau var der i 2016 omkring 40 procent kvinder og 22 procent kvinder blandt professorerne. Der er således tale om et væsentligt højere ambitionsniveau i forhold til at hæve kvindeandelen end på Science-fakultetet.

FORSKERforum har forsøgt at få en kommentar fra ST's dekan Niels Christian Nielsen omkring kritikken af måltallene, men det har ikke været muligt.

lah

AU's DAGLIGE LEDELSE:
Rektor er Brian Bech Nielsen, prorektor er Berit Eika, og Arnold Boon er universitetsdirektør.

Udlandsopholdet knækker kvinde-kurven

Lektor og tillidsrepræsentant Birgitta Ruth Knudsen: Hvis man vil have flere kvinder, skal man fjerne krav om udlandsophold

Der skal flere kvinder i forskning. Det har været på dagsordenen i mange år, men i disse år er der en sjældent set aktivitet. Uddannelses- og forskningsministeriet har lavet et talentbarometer – en udvidet kønsstatistik. SDU har lavet en ligestillings-enhed, KU og AU har lavet handleplaner, og på institut og fakultetsniveau laves der målsætninger og måltal for, hvor meget, man vil hæve den kvindelige andel af forskere.

Lektor og tillidsrepræsentant Birgitta Ruth Knudsen ved AU-Molekylærbiologi og Genetik på AU har dog svært ved at hidse sig op over de fine planer.

”Jeg har altid været fortalende for, at man handler frem for at snakke. Og jeg mener reelt set bare, det der er snak. Vi laver en målsætning, fordi vi skal. Men om vi laver et mål om en stigning på 1, 10 eller 50 procent er egentlig ligegyldigt. Det interessante er, hvilke procedurer, vi ændrer på,” siger hun.

Og dekanerne er Johnny Laursen (Arts), Niels Christian Nielsen (Science and Technology), Lars Bo Nielsen (Health) og Thomas Pallesen (Aarhus BSS).

“

Det er lidt en fis i en hornlygte så længe ansættelseskriterierne gør det lettere for mænd end for kvinder at kvalificere sig.

Birgitta R. Knudsen:

Udlandskrav sværere af opfylde for kvinder

Og her tænker hun primært på en faktor, som i hendes øjne er afgørende for det knæk, der sker på kurven mellem ph.d.- og lektor-niveauet. Blandt ph.d.-studerende er kvinderne typisk i flertal, men inden de når lektorniveauet, er billedet vendt, og mændene er i markant flertal. Birgitta R. Knudsen er overbevidst om, at det blandt andet handler om det post.doc.-udlandsophold, der mere eller indre formelt er kravet for at få en lektorstilling.

”Udlandsopholdet ligger typisk på det tidspunkt, en familie får børn, og det gør det alt andet lige nemmere for mænd. Så man kan lave alle mulige målsætninger, men hvis rekrutteringskriterierne lægger noget ind, der er sværere at opfylde for kvinder end for mænd, så halter den allerede der.”

Kvinderne giver op

Hun observerer selv blandt hendes egne ph.d.-studerende, hvordan kvinderne i højere grad end mændene opgiver drømmen om en forskerkarriere og i stedet søger ud i erhvervslivet. Og her er kravet om et længere udlandsophold en afgørende faktor, vurderer hun.

”Det er langt sværere for kvinder end mænd at starte familie under et post.doc.-ophold i udlandet, da det nu engang er svært at lave om på det faktum, at det er kvinder, der føder og ammer børn, og det kan være meget vanskeligt at få til at hænge sammen med et postdoc.-ophold,” siger Birgitta R. Knudsen.

Vil man ikke slække på kvalitetskravet til ansøgerne, hvis man frafalder kravet om post.doc.-udlandsophold?

”Jo, det vil man. Men man kan ikke både blæse og have mel i munden. Det

er derfor, jeg siger, at den ikke er spornem. Vi kræver, at de kvinder, vi vil have, både skal føde børn og lave succesfulde post.doc.s og hente en helvedes masse forskningsmidler hjem på samme tid, og konkurrere på lige vilkår med mændene. og det kan ikke lade sig gøre.”

Men det er muligt at gøre tingene på andre måder, der i højere grad tilgodeser kvinder:

”Jeg vil mene, man godt kan lave andre modeller. Måske kunne man forestille sig tenure-agtige stillinger i længere forløb, eksempelvis på 7 år, hvor man for at gøre sig fortjent til fastansættelse skal have været et år i udlandet. Det kunne gøre det lidt nemmere for kvinder at planlægge og få tingene til at hænge sammen,” siger lektoren og tilføjer, at der sikkert også kan udtænkes andre løsninger.

Alibi-politik?

I AU's handleplan for flere kvinder i forskning er der en række anbefalinger i forhold til rekruttering og ansættelse, blandt andet at have åbne opslag og bredt sammensatte bedømmelses- og ansættelsesudvalg.

”Det er rigtig, rigtig fint. Og måske er det også det, man kan gøre, med mindre man vil lave en egentlig forfordeling. Jeg tror bare ikke, det nytter noget. Det virker mere sådan lidt alibi-agtigt: Der skal helst være en kvindelig ansøger til alle stillinger. Så finder vi en kvinde og opfordrer hende til at søge den. Hun får den godt nok ikke. Så det er lidt en fis i en hornlygte, så længe ansættelseskriterierne gør det lettere for mænd end for kvinder at kvalificere sig.”

Er løsningen at indføre kønskvoter?

”Det har man jo gjort i USA og visse andre steder, og det har virket. Men det er en utrolig ubehagelig løsning. Den er ikke rar for nogen, hverken mænd eller kvinder. Så jeg ved ikke om målet helliger midlet. Det er jeg ikke sikker på. Hvis man ikke kan finde på noget bedre ved jeg ikke om det er så vigtigt at få flere kvinder i forskning.”

lah

Hvad lærer man egentlig ig

Der er en opsigtsvækkende mangel på forskning i og viden om udbyttet, konkluderer Tine Wirenfelt Jensen, der har undersøgt området i en ph.d.-afhandling

Meget af det, man ønsker at fjerne med fremdriftsreformen, er det, der gør et speciale til et speciale.

Tine Wirenfelt

De unge skal hurtigere på arbejdsmarkedet, og universitetet skal også gerne bidrage ved at lave nye, kortere uddannelser, eksempelvis 1-årige kandidatuddannelser. Det er et politisk ønske, som blandt andet blev udtrykt i anbefalingerne fra Udvalget for bedre universitetsuddannelser.

Skal der kortes på uddannelserne, kan det næsten ikke undgå at gå ud over specialet. Men spørgsmålet er, hvilken læring, der går tabt, hvis man fjerner specialet fra en universitetsuddannelse. Eller med andre ord: hvilket læringsudbytte får studerende af at skrive speciale?

Svaret er overraskende for de fleste: man ved det ikke. Der er mange velreflekterede vurderinger, men hvis man skal tale om, hvad man ved i forskningsmæssig forstand er svaret, at man ved meget lidt. Der er et markant fravær af forskningslitteratur om det læringsmæssige udbytte af specialet.

”I forhold til læringsudbyttet af at skrive speciale, så læner vi os op ad de faglige miljøers traditioner og erfaring for at tillægge specialet stor betydning. Vi kan dog ikke pege på forskningsresultater, der viser det.”

Det konstaterer **Tine Wirenfelt Jensen, ph.d. og læringskonsulent**. Hun forsvarede i 2016 ph.d.-afhandling om universitetsspecialet, hvor hun netop undersøgte forskningslitteraturen – eller manglen på samme.

”Litteraturen handler næsten alt sammen om ’hvordan’ – hvordan man bedst skriver speciale og hvordan man bedst vejleder så videre. Men stort set ikke noget om ’hvorfor’ – hvad lærer man af det? Jeg tænkte, at det kunne simpelthen ikke passe, så jeg brugte et par år på at stå på hovedet i alverdens databaser og besøge engelske forskningsbiblioteker. Hvis man skal vise, at der er et hul i litteraturen, så skal man jo være grundig,” siger hun.

Svært at sammenligne

Problemet er blandt andet, at størstedelen af den internationale forskningslitteratur

om ’master thesis’ og hovedopgaver reelt ikke kan overføres til danske forhold.

”Når jeg har fundet litteratur om fx ”Master’s theses”, har jeg kunnet konstatere, at rammerne som regel slet ikke er sammenlignelige med danske forhold. Der kan fx være tale om en 30 sideres opgave i forbindelse med et kursus, eller det kan være et uddannelsesprogram, hvor halvdelen af dem, der skriver speciale, går videre i et ph.d.-program. Det, at man skriver over længere egen hånd, og har så frit valg i forhold til emner, som vi har det i Danmark, er svært at sammenligne med udenlandske forhold,” siger Tine Wirenfelt Jensen og nævner som eksempel, at de diskussioner, vi herhjemme har omkring det dannelsesmæssige aspekt af specialeskrivningen, i udlandet typisk føres i forhold til ph.d.-afhandlinger.

Speciale under pres

Og den manglende forskningsbaserede viden om specialets funktion er en svagheit, mener hun. Særlig i disse tider, hvor specialet er under pres, dels i forhold til at blive reduceret på tid, omfang og kompleksitet, dels i forhold til fuldstændig at kunne blive skåret væk i nye, forkortede universitetsuddannelser, som eksempelvis Gersing-udvalget har foreslået.

”Spørgsmålet om, hvad man egentlig får ud af at skrive specialet, bliver ofte stillet af dem, der er skeptiske, og det er et spørgsmål, der kan gøre ondt i et akademikerhjerter. Men min pointe er, at vi er nødt til at også at stille spørgsmålet forskningsmæssigt. Hvis ikke vi kan tale om, hvilke kvaliteter, specialet har, kan vi ikke gå i dialog med dem, der vil lave om på det. Og så kan man hakke i det på

så mange leder og kanter, at det til sidst er reduceret til bare at være endnu en opgave.”

Interviewundersøgelse om læringsudbytte

Ud over en grundig undersøgelse af forskningslitteraturen omkring specialet, har Tine Wirenfelt Jensen i sin ph.d.-afhandling lavet en interviewundersøgelse blandt 20 specialevejledere, for derigennem at indkredse læringsudbyttet af specialet.

”Siden jeg ikke rigtig kunne finde forskningslitteratur, så undersøgte jeg specialevejlederes forestillinger om og begrundelser for specialet. Og undersøgelsen viser en klar tendens: specialet begrundes med selvstændighedsbegrebet. Det er i specialet de studerende lærer at blive selvstændige,” siger hun.

Men det er – muligvis – netop de selvstændighedsudviklende elementer, der står på spil, når specialerne i disse år bliver begrænsede på tid og omfang. For nyligt viste en undersøgelse foretaget på AU, at en væsentlig del af specialevejlederne og bedømmerne vurderer, at specialerne generelt er svagere nu end før fremdriftsreformen, samt at de i mindre grad end før bygger på empiri, de studerende har indsamlet og at de studerende i mindre grad arbejder sammen med eksterne parter om specialet.

Fremdriftsreformen fjerner den særlige læring

I forhold til specialet har fremdriftsreformen inddæmmet og begrænset det tidsrum, man kan bruge på specialet. Men Tine Wirenfelt Jensen peger på, at det relativt lange tidsrum, man traditionelt har haft til at skrive specialer, måske netop kan være en faktor i forhold til at udvikle den selvstændighed, som er en af de læringsmæssige målsætninger.

”Meget af det, man ønsker at fjerne med fremdriftsreformen, er det, der gør et speciale til et speciale. Der bliver skåret i tiden, men nogle vil sige, at pointen netop er, man skal have mulighed for at arbejde med projektet over længere tid.

gennem specialet?

Problemformuleringen er noget af det, der virkelig kan trække tænder ud, og det kan man delvist undgå ved at have mere vejlederstyring. Hver gang noget er svært, kalder det på, at nogen vil gøre det nemmere. Men spørgsmålet er, om der ikke netop kan være en læringsmæssig pointe i under vejledning at lære at arbejde med noget, der er svært og udfordrer en?"

Hun advarer også imod at bruge den manglende videnskabelige evidens omkring specialet som argument for at ændre rammerne eller helt at stryge det fra uddannelsen. Tvært i mod vil det netop være farligt, når vi ikke præcis ved, hvor stor andel specialet har for de relativt højt estimerede kandidatuddannelser vi har i Danmark.

Arbejdsgivere er tilfredse

"Der er lavet en international undersøgelse af arbejdsgiveres tilfredshed med nyuddannede kandidater, der viser at 96 % af danske arbejdsgivere er tilfredse eller meget tilfredse med deres kompetencer. Det ligger rigtig højt i forhold til mange andre lande. Men spørgsmålet er, om man får det samme, hvis man skruer på kandidatuddannelsen, og hvis man korter ned på det specialeforløb, hvor de netop har mulighed for at udvikle selvstændighed. Hvis jeg var minister, ville jeg være forsigtigt med at bruge fraværet af forskning til at lave om på noget, der fungerer udmærket i praksis," siger Tine Wirenfeldt Jensen.

Uanset om specialet skal forsvinde eller blive og i hvilken form må udgangspunktet være, at man tager en grundlæggende diskussion af de læringsmål, man har for kandidatuddannelserne, og specialets funktion i forhold til disse, mener hun.

"Diskussionerne om specialet må begynde at udfolde sig på et mere informeret grundlag. Hvad skal kandidaterne kunne, når de kommer ud – både til arbejdsmarkedet og samfundet i et bredere perspektiv? Hvilken rolle har specialet i forhold til at nå disse læringsmål, og hvilke rammer for at skrive speciale

skal der så til, for at man kan opnå dem? Hvad kan man ændre på og hvad kan man absolut ikke ændre på? Der skal diskussionen gerne starte."

lah

Tine Wirenfeldt Jensens ph.d.-afhandling udkommer i bearbejdet form som bogen "Det danske universitetsspeciale" på Aarhus Universitetsforlag den 7. august i år.

Akademisk svendep prøve i stedet for afhandling

Universiteterne hænger fast i et gammeldags syn på, hvordan et akademisk speciale skal se ud. Men de kunne med fordel udvide deres perspektiv og skabe mere praksisnære specialer. Det mener **eks-KU-centerleder Jens Christian Jacobsen**, som er forfatter til en række bøger om læring og uddannelse.

“

Indvendingen plejer at være, at de akademiske standarder vil lide skade, men det tror jeg ikke. Tværtimod.

Jens Christian Jacobsen

Han så gerne, at specialet i højere grad fik karakter af en svendep prøve – et akademisk svendebrev – som man kender fra de praktiske uddannelser, hvor den studerende i et afsluttende projekt får mulighed for at afprøve sin læring på virkeligheden.

På den måde ville man samtidig leve op til det kompetenceperspektiv,

som Bologna-processen har lagt op til.

"Hvis man understøttede, at man kunne lave sit speciale i andre sammenhænge end de akademiske, kunne de bedre leve op til den tænkning, der lå bag Bologna. Men universiteterne har ikke turdet lade eksterne eksaminatorer komme ind eller lade indholdet af specialerne være bundet til erhvervsophold eller praktikophold. Det kan godt lade sig gøre, men man ser det meget sjældent," forklarer han.

Men vil et praktisk orienteret speciale ikke fjerne sig fra de dannelsesmæssige formål?

"Nej, tværtimod. Hvis ens speciale skal skrives ikke som teoretisk konstruktion, men som opgave, der løser en samfundsmæssig relevant opgave, så vil der både være et kompetenceperspektiv og et dannelsesperspektiv i specialet," siger Jens Christian Jacobsen og henviser til, at dannelsesteoretikeren Wolfgang Klafki så almen dannelse som det at være alment orienteret i sin måde at tænke og virke på.

"Indvendingen plejer at være, at de akademiske standarder vil lide skade, men det tror jeg ikke. Tværtimod – anvendt viden i praksis vil alt andet lige kunne belyse og åbne op for en diskussion af, hvad man har lært," siger han.

Din løn og de andres

Sammenlign med kollegers gennemsnitløn lokalt og på andre uni'er

Professorer, lektorer, post.doc'ere osv. tjener nogenlunde det samme på KU, AU og de andre uni'er, afslører den sammenligning af lønniveauet mellem uni'erne, viser FORSKERforums lønstatistik.

”Den viser jo groft sagt, at lederløningerne har sit eget niveau, som er afkoblet fra de meniges. De menige ansattes lønninger ligger groft sagt på samme niveau, med enkelte afvigelser, fordi deres lønninger har været fastlåst på reguleringer, jf. overenskomsten og pristallet på 2 pct., og der har ikke været afsat tillægspuljer, som kunne få bevægelse i deres lønninger ...”, siger **arbejdsmarkeds- og lønforsker Jørgen Stamhus** fra AAU.

“

Lederløningerne har sit eget niveau, som er afkoblet fra de meniges. De menige ansattes lønninger ligger groft sagt på samme niveau, med enkelte afvigelser...

Lektor Jørgen Stamhus

Danskere er normalt lønblufærdige, dvs. at løn opfattes som en privatsag. FORSKERforum har hentet denne sides lønsammenligninger fra Finansministeriets lønstatistikker.

”Lønniveauet for uni-sektoren ligger jo relativt højt sammenlignet med gennemsnitsbefolkningen, fordi uddannelse betaler sig, men den ligger ikke højt, hvis man vurderer det i forhold til fx gymnasielærere, som har været dygtige til at forhandle løn. Men for uni-lærere på tværs af landet er det jo altid interessant at se, hvad kolleger på forskellige niveauer tjener”, siger Stamhus.

CBS' lønninger markant højere

Bag lønstatistikken – som dækker over grundløn, tillæg og pension – gemmer sig imidlertid variation mellem de enkelte

fagområder, hvor det er en kendt sag, at især lønningerne på de medicinske fakulteter er høje, men også det tekniske område ligger relativt højt.

Noget overraskende viser det sig imidlertid også, at visse samfundsvidenskabelige områder ligger højt. Lønniveauet for alle grupperne fra professorer til adjunkter ligger nemlig noget højere end på de øvrige uni'er, professorerne hele 15 pct. over gennemsnittet. Og CBS' lektorer tjener 45.000 mere end gennemsnittet, og post.doc'erne 25.000 mere.

Fra CBS forklarer professorforhandler Peter Maskelle og DM-fællestillidsmand Ole Helmersen samstemmende, at det relativt højere niveau for alle stillingskategorier skyldes, at business-fagområdet (virksomhedsøkonomi og -management) er attraktive fagområder, for professorer og lektorer kan få (mere) vellønnede jobs i private sektor. Og så har CBS i øvrigt gode procedurer for lønforhandlinger.

Og de forklaringer køber Jørgen Stamhus: ”Økonomer kan jo true med at gå over i den private sektor, når de skal forhandle løn. Men B-siden på CBS må også have haft dygtige forhandlere, og så må CBS' ledelse jo også have afsat en større tillægspulje, som ikke bare skulle bruge på ledere, men også på dem længere nede...”

Problem for SDUs lektorer

Det ser også ud til, at SDUs og Aalborgs professorer og lektorer ligger under niveauet for de øvrige. Især SDUs lektorer skiller sig ud ved at tjene 25.000 kr. mindre end gennemsnittet af deres kolleger andre steder i landet.

Jørgen Stamhus: ”SDUs lektorer skulle måske have deres fokus på deres lønniveau – SDUs lønpolitik kunne trænge til et eftersyn. Hvis der altså ikke er en særlig lokal forklaring på afvigelsen, fx at der har været et særligt stort generationsskifte på SDU, og der er mange yngre lektorer til lavere løn...”?

Stilling	KU
Rektor	1.800.000
Dekan	1.395.528
Vicedirektør	1.260.168
Instituttleder	1.030.164
Professor	881.424
Kontorchef	873.336
Professor MSO	794.268
Chefkonsulent	741.684
Seniorforsker	659.100
Lektor	629.856
Specialkonsulent	618.960
Forsker	557.580
Adjunkt	529.320
Postdoc	505.836
Ekstern lektor	441.108
Videnskabelig assistent	431.508
Ph.d.-studerende	373.596
Ph.d.-stipendiat	397.704
Ph.d.	385.650

jø

Gennemsnitsløn for forskellige stillingskategorier, fordelt på de enkelte universiteter 2017

AU	SDU	DTU	AAU	CBS	RUC	ITU	Gn.snit årsløn
1.727.413	1.583.029	1.679.592	1.578.023	1.586.166	1.474.211	1.478.582	1.625.496
1.422.036	1.354.680	1.351.320	1.261.296				1.356.312
1.060.416		997.584					1.143.636
1.023.456	989.748	1.000.644	946.164	1.075.812	1.025.772	1.006.704	1.012.668
823.020	821.448	842.112	805.572	998.736	835.932	854.688	854.544
	789.840	852.744		946.080			845.292
744.048	751.992	752.376	723.852	848.316	724.164		767.256
692.928	675.468	702.960	680.748	754.776	705.696	805.728	712.560
652.140	612.480	636.816	652.944				642.972
634.152	606.816	652.968	622.620	675.204	641.604	643.620	631.620
621.072	596.760	608.712	597.936	628.152	592.548	638.028	613.296
522.216	526.164	512.220	511.908				515.412
514.284	510.996	510.528	502.992	549.396	506.484	512.352	518.364
	498.984		494.232	529.968		493.380	503.628
442.848	440.556	442.680	442.356	442.428	444.492	450.720	442.452
439.128	439.248	426.528	427.668	454.464	443.184	419.616	435.492
392.244	407.484	386.880		398.004	414.300	392.460	390.636
			396.228				397.356
392.244	407.484	386.880	396.228	398.004	414.300	392.460	393.996

Tip til større forbrugsevne: Flyt til Odense eller Aalborg

Er man uni-lærer, og bor i ejerbolig i København kan man booste sit privatforbrug ved at flytte til Odense eller Aalborg. Ud fra et indeks på gennemsnitlige kvadratmeterpriser på ejerboliger er bolig-udgiften – som er den største post i danske husholdninger – groft sagt den halve i Aalborg og

Odense, som den er i Københavnsområdet, eksempelvis Rødovre.

I provinsbyerne er prisen pr. kvadratmeter ca. 18.000 kr. mens den er 34.000 i Rødovre. I Aarhus er den 29.000 kr. i Aarhus. (Vil man købe i Gentofte skal man til gengæld betale 50.000 kr.).

KILDE: Udtræk fra Finansministeriets Lønoverblik 2017. Rektorløn dog indhentet ved aktindsigt. En tom boks betyder, at et universitet ikke bruger stillingsbetegnelsen for den medarbejdergruppe. De med rød angiver administrative stillingskategorier.

TOPLØN: De 20 højest-lønnede på hvert uni

”Med Uni-Loven 2003 kom der en ny struktur på uni’ med en enstrengt og magtfuld ledelse, som også betød en eksplosion i lederlønningerne. Og sådan har det vel været i hele samfundet og i den offentlige sektor. Der er jo kommet en meget mere liberal holdning til lønninger og til, at toplønninger er løbet fra de meniges. For 10-15 år siden ville toplønningerne på 1,5 mio. til en forskningsleder have vakt opsigt, men ikke i dag. Der er kommet nye standarder”, lyder arbejdsmarkeds- og lønforsker Jørgen Stamhus’ kommentar til FORSKERforums toplønstatistik over de 20 højest lønnede på de enkelte uni’er.

Topløn-statistikken, som kan ses over

de næste sider, dækker over grundløn, tillæg og pension. Den er indhentet via aktindsigt på de enkelte uni’er.

Der kan ses forskellige ansættelsesgrupper blandt de toplønnede. Dels er der selve uni-toppen med rektor, dekaner og institutledere. Og dels er der forvaltningstopchefer (uni-direktører og vicedirektører, økonomichefer), som er **markeret med BLÅT**. Og så er der gruppen af forskningsledere på eksterne (fonds-) midler, der er **markeret med RØDT**.

DJØF-forvaltningslaget

Mens det for ti år siden var rektorer, dekaner og direktører og forvaltningstopcheferne, hvor der var forargelse over,

at nogle mellemledere tjente mere end professorerne. Det er især på de mindre uni’er, som RUC og IT-Uni’ at der er mange administrative topledere, mens der er længere mellem dem på de øvrige uni’er:

”Det er ikke sådan, at DJØF-forvaltningsniveauet er faldet i lønniveau. Der er derimod skudt nye grupper ind i løn-toppen på nogle uni’er”, forklarer Stamhus.

Dekaner og institutledere opfattes stadig som faglige medarbejdere, fordi det er et ansættelseskrav, at de har forskningsmæssige meritter. Dem er der mange af i Aarhus, Syddansk, DTU, Aalborg og CBS. Men de er i virkeligheden i en gråzone mellem at være faglige

KØBENHAVNS UNIVERSITET

De 20 højest lønnede på KU

1.	Rektor Henrik Caspar Wegener (1)	1.800.000
2.	Prof. og Co-Dir. Steven Goldman (NOVO)	1.754.923
3.	Direktør og ex-konst. prodekan Kr. Helin (DG)	1.620.323
4.	Tidl. prorektor Thomas Bjørnholm	1.612.248
5.	Prof. Rudolf G.J. Westendorp	1.583.271
6.	Prof. og Exec. Director Henrik Semb (NOVO)	1.580.791
7.	Nat-dekan John Renner Hansen	1.553.632
8.	Universitetsdirektør Jesper Olesen	1.546.827
9.	Sund-dekan Ulla Wewer	1.507.241
10.	Hum-dekan Ulf Riber Hedetoft	1.500.455
11.	Prof. og Co-Dir. Maiken Nedergaard (NOVO)	1.490.046
12.	Prof., Statsobducent Jytte Banner	1.434.991
13.	Prof. Søren Brunak	1.416.212
14.	Samf-dekan Troels Ø. Sørensen	1.410.722
15.	Prof. Ian David Hickson	1.385.743
16.	Prof. og Exec. Dir. Jiri Lukas (NOVO)	1.372.558
17.	Prof. Carsten Rahbek, CMEC (DG)	1.365.900
18.	Prof. Guillermo Montoya	1.357.284
19.	Prof. Michael J. Davies	1.355.848
20.	Overlæge Steen Holger Hansen	1.331.601

NOTE:

1. (Årsløn ifølge ansættelseskontrakten. Wegener fik reelt udbetalt 1.407.637 kr. i 2017, idet han først blev ansat den 1. marts.)

AARHUS UNIVERSITET

De 20 højest lønnede på AU

1.	Rektor Brian Bech Nielsen	1.727.413
2.	Prorektor Udd. Berit Eika	1.450.297
3.	Uni-direktør Arnold Boon	1.448.828
4.	Dekan Lars Bo Nielsen (1)	1.435.529
5.	Dekan Thomas Müller Pallesen	1.406.513
6.	Dekan Niels Christian Nielsen	1.321.534
7.	Dekan Johnny Nørgaard Laursen	1.321.473
8.	Inst.leder Peter Munk Christiansen	1.276.615
9.	Professor Klaus Günter Grunert	1.222.266
10.	Statsobducent Lene W. T. Boel	1.209.281
11.	Professor Børge Obel	1.168.227
12.	Vicedirektør Kristian Thorn	1.153.199
13.	Speciallæge, retsmed. Lise Frost	1.150.591
14.	Speciallæge, retsmed. Mar. Rohde	1.138.818
15.	Prodekan Per Baltzer Overgaard	1.135.280
16.	Prodekan Niels O. Lehmann	1.133.556
17.	Prodekan Anne Marie K. Pahuus	1.127.814
18.	Inst.leder Kristjar Skajaa	1.112.612
19.	Professor Karl Anker Jørgensen	1.109.597
20.	Inst.leder Bjarke Paarup-Laursen	1.104.099

NOTE:

1. Lars Bo Nielsen ville have fået udbetalt dette beløb, hvis han havde været ansat i hele 2017. Han blev ansat fra den 1.4.2017.

og forvaltningsmæssige ansatte, vurderer Stamhus:

”Men man skal heller ikke være blind for, at dekaner, prodekaner og institutledere i højere og højere grad er blevet en del af forvaltningslaget, hvor de før mere hørte til på den faglige side, især institutledern. Qua den enstrengede ledelsesstruktur indlejres dekaner og prodekaner snarere i den administrative søjle end de kan med den faglige søjle med professorer og lektorer”.

Eksterne penge: Centerchefer

Det nye er, at centerchefer og forskningsledere på eksterne indtægter har skudt sig ind i toppen på nogle uni'er, især på KU

For 10-15 år siden ville toplønningerne på 1,5 mio. til en forskningsleder have vakt opsigt, men ikke i dag. Der er kommet nye standarder.

Lektor Jørgen Stamhus

hvor NOVO har skudt sig med centre på det medicinske fakultet. Fondene kommer med en pose penge til centrene, der fungerer ved siden af det ordinære uni-system. Og fondene kommer med en stor pengeskasse, så topforskere rekruttere og lønnes tæt på rektorniveau.

Men det viser sig også, at

forskningsledere, der har fået penge fra Grundforskningsfonden (DG), har fået toplønninger. Det ses især på topløn-statistikken på SDU, hvor der er flere nuværende eller tidligere DG-modtagere.

”Det er ikke overraskende, at topforskere skyder sig ind i topløn-statistikken. Når det tynder ud i basis-bevillingerne, kommer der et pres fra ledelsen på, at vi skal skaffe eksterne bevillinger og lave privat-offentligt samarbejde osv. Og når det så lykkes et uni' at skaffe en 'guldkalv', så er markedsmekanismen, at forskningslederen, som har skaffet bevillingen, skal belønnes...”.

jø

De 20 højest lønnede på SDU

1.	Rektor Henrik Øregaard Dam	1.583.029
2.	Tek-dekan Henrik Bindslev	1.454.882
3.	Prorektor Bjarne Graabech Sørensen	1.433.689
4.	Sund-dekan Ole Skøtt	1.341.523
5.	Hum-dekan Simon Torp	1.312.139
6.	Samf-dekan Nikolaj Malchow-Møller	1.302.524
7.	Inst.leder Peter Leth	1.284.920
8.	Nat-dekan Martin Zachariasen	1.251.992
9.	Prof. Donald E. Canfield (DG)	1.244.819
10.	Prof. Kaare Christensen (DIAS)	1.244.819
11.	Vicestats-obducent P. Juel Thiis Knudsen	1.181.954
12.	Inst.leder Morten N. Grønbæk	1.135.968
13.	Prof. Francesco Sannino (DG)	1.125.055
14.	Prof. David Needham (DG)	1.084.823
15.	Prof Torben T. Knudsen	1.081.903
16.	Inst.leder Uffe Holmskov	1.080.766
17.	Prof. Søren Kragh Moestrup	1.061.539
18.	Prof. Kirsten Drotner	1.059.412
19.	Prodekan, prof. Nina Dietz Legind	1.054.523
20.	HR-chef Herluf Petersen (1)	1.080.894

Danmarks Tekniske Universitet

De 20 højest lønnede på DTU

1.	Rektor Anders Overgaard Bjarklev	1.679.592
2.	Universitetsdirektør Claus Nielsen	1.603.137
3.	Prorektor Rasmus Larsen	1.358.893
4.	Dekan Philip John Binning	1.354.985
5.	Dekan Katrine Krogh Andersen	1.354.985
6.	Programdirektør Lars Simonsen (Mærsk)	1.287.268
7.	Dekan Martin Etchells Vigild	1.267.287
8.	Koncerndirektør Marianne Thellersen	1.261.220
9.	Professor Martin P. Bendsøe	1.141.340
10.	Instituddirektør Niels Tækker Foged	1.137.651
11.	Instituddirektør Christine Nellemann	1.103.261
12.	Instituddirektør Kristian Emholdt Stubkjær	1.103.261
13.	Instituddirektør Lars-Ulrik Aaen Andersen	1.103.261
14.	Instituddirektør Niels Peter Hauge Madsen	1.103.261
15.	Instituddirektør Kristian Pedersen	1.103.261
16.	Instituddirektør Thomas Lars Andresen	1.103.242
17.	Direktør Bo Cerup-Simonsen (Mærsk)	1.103.236
18.	Ballerup-direktør Lars D. Christoffersen	1.103.200
19.	Instituddirektør Kim Dam-Johansen	1.102.589
20.	Vicedirektør Dan Jensen	1.090.734

NOTE:

a. Sund-dekan Ole Skøtt gik også udbetalt 528.059 kr. i fratrædelsesbeløb dækkende 9 års tjeneste (2008-17), på trods af, at han også havde tilbagegangs-stilling i kontrakten. Skøtt blev genansat i 2017 med en kontrakt uden tilbagegangs-stilling men med fratrædelsesbeløb beregnet pr. årlig funktion.

b. (Herluf Petersen var i perioden 1.1 til 1.5 konstitueret universitetsdirektør med løn på 486.652)

AALBORG UNIVERSITET

De 20 højest lønnede på AAU

1.	Rektor Per Michael Bitsch Johansen	1.578.023
2.	Uni-direktør Antonino Karlo Castrone	1.399.655
3.	Dekan Henrik Pedersen	1.302.906
4.	Dekan Mogens Rysholt Poulsen	1.295.057
5.	Dekan Lars Hvilsted Rasmussen	1.276.786
6.	Prorektor Inger Askehave	1.248.145
7.	Samf.-prof. Jørgen Goul Andersen	1.170.216
8.	Professor Jaan Valsiner	1.134.139
9.	Dekan Rasmus Holmby Antoft	1.118.949
10.	Tek.-professor Frede Blåbjerg	1.102.488
11.	Prodekan Jakob Stoustrup	1.095.896
12.	Økonomidir. Morten Pedersen Winterberg	1.080.143
13.	Campus-dir. Mogens Juul Møller	1.053.618
14.	Professor Kim Guldstrand Larsen	1.048.661
15.	Instituttleder Kjeld Pedersen	1.048.661
16.	Prodekan Torben Larsen	1.048.517
17.	IT-dir. Flemming Koch	1.048.393
18.	Dekan Henrik Halkier	1.043.671
19.	Direktør, prodekan Thorkild Kofoed Ærø	1.042.396
20.	Inst.leder Mikael Vetner	1.039.123

De 20 højest lønnede på CBS:

1.	Prof. C. Van Praag (Maersk Mc-Kinney) ex-	1.673.203
2.	Rektor Per Holten-Andersen	1.586.166
3.	Professor Lasse Heje Pedersen, Fric (Forsk.fonden)	1.580.905
4.	Professor Peter Ove Christensen (afdød)	1.439.740
5.	Inst.leder, professor Morten Sørensen	1.381.210
6.	Professor Jan Birkelund Mouritsen	1.363.891
7.	Instituttleder Adam Lindgreen	1.343.898
8.	Professor Ken Lamdahl Bechmann	1.317.279
9.	Professor Keld Lauersen	1.314.891
10.	Professor David Lando (DG)	1.297.108
11.	Professor Jeremy W. Moon	1.290.831
12.	Instituttleder Søren Hvidkjær	1.286.869
13.	Uddannelsesdekan Jan Molin	1.274.971
14.	Instituttleder Dorte Salskov-Iversen	1.251.629
15.	Professor Jesper Rangvid	1.249.405
16.	Universitetsdirektør, Kirsten Winther Jørgensen	1.206.263
17.	Forsk.-dekan Hans Peter Møllgaard	1.203.308
18.	Professor Torsten Vagn Ringberg	1.187.392
19.	Professor Steffen Andersen	1.153.626
20.	Instituttleder Jan Damsgaard	1.153.153

De 20 højest lønnede på RUC

1.	Rektor Hanne Leth Andersen	1.474.211
2.	Universitetsdirektør Peter Lauritzen	1.268.907
3.	Prorektor Peter Kjær	1.084.059
4.	Tek.-instituttleder Anders Siig Andersen	1.038.625
5.	Samf.-instituttleder Peter Kragelund	1.032.474
6.	Hum.-instituttleder Hanne Løngreen	1.025.164
7.	Økonomichef Henrik Leonhardt	974.460
8.	Uddannelseschef Maria Volf Lindhardt	970.764
9.	Kommunikationschef Elisabeth Hvas	942.048
10.	Hr.-Chef Lene Graakjær Lund	938.762
11.	Samf.-professor Eva Sørensen	933.370
12.	Samf.-professor Jacob Torfing	932.813
13.	Forsk.leder, prof. Jesper A. Ryberg	924.840
14.	Nat.-professor Peter Westh	922.298
15.	Nat.-professor Jeppe Dyre (DG)	907.197
16.	Tech.-professor Jan Pries-Heje (SourceIT)	893.765
17.	Professor Jon Kvist	883.149
18.	Samf.-professor Gorm Rye Olsen	869.271
19.	Professor Kim Christian Schrøder	865.305
20.	Professor Lisa Ann Richey	853.325

IT-Universitetet
i København

De 20 højest lønnede på IT-Universitetet

1.	Rektor Mads Tofte	1.478.582
2.	Uni-dir. Georg Dam P. Steffensen	1.096.112
3.	Prorektor Jens Christian Godskesen	1.035.912
4.	Afd.leder Peter Andreas Sestoft	1.030.787
5.	Afd.leder Henrik Ejby Bidstrup	1.024.354
6.	Ph.d.-skoleleder Peter W. Eklund	1.009.249
7.	Afd.leder Lone Malmborg	964.855
8.	Prof. Roman Klaus Beck	884.647
9.	Prof. Espen Johannes Aarseth	881.788
10.	Prof. Minna Hannele Isomursu	868.125
11.	Komm. chef Camilla Rosengård	833.018
12.	Studiechef Lene Rehder	829.553
13.	Prof. Philippe Bonnet	817.484
14.	Prof. Andrzej Wasowski (EU)	816.915
15.	Økonomichef Jannik M. Søndergård	810.369
16.	Prof. Søren Lauesen	774.947
17.	Lektor Lene Pries-Heje	771.443
18.	Prof. Rasmus Östlin Pagh	768.593
19.	HR-chef Marianne Nøddebo Kabel	768.388
20.	Chef-jurist Gitte Gramstrup	756.134

Efteråret: AUs miljøforskere kommer under pres

Fejlanalyser har ført til skønmalier af vandmiljøets tilstand. Og nu bliver det AUs havmiljøforskere, som skal give politikerne de upopulære fakta

Stik imod hvad regeringens kontroversielle Landbrugspakken fra januar 2016 forudsatte, så lider de danske fjorde og indre farvande under stadigt flere alger med lavere sigtbarhed og dårligere vandkvalitet. De seneste fem år har der generelt været en tendens til, at algerne vokser hurtigere. Ålegræsbede er fyldt med skidtalger, der kvæler det ålegræs, som renser vandet. Vandet bliver grumset og, nedbrydningen af ålegræsbedene medfører gentagne iltsvind.

Over for INGENIØREN slår førende vandmiljøforskere derfor alarm, efter at de har fået de første tal, der viser konsekvenserne af en ti år lang analysefejl.

Miljøforskere slår alarm

Analysefejlen har betydet for lave målinger på kvælstof og fosfor.

Det forledte forskerne til at tro, at algevæksten også ville falde, men nu konkluderer AU-professor Stiig Markager over for INGENIØREN, at vandmiljøet har fået det værre, for første gang siden den første vandmiljøplan blev vedtaget for 31 år siden.

”Tidligere var vi tilbageholdende med at råbe ‘ulven kommer’, fordi kvælstofmålingerne blev ved med at falde, så vi stadig kunne gøre os håb om forbedringer. Nu passer værdierne bedre sammen”.

Professorkollegaen Jacob Carstensen, Aarhus Universitet, stolede på kvælstofmålingerne og er rystet over, at de har været forkerte i et årti: ”Vi er blevet forledt af de forkerte målinger, og fortællingen bliver helt klart ændret i de rapporter, vi skriver nu”, siger han.

Fortællingen om Landbrugspakken

Landbrugspakken forudsætter, at tilførslen af kvælstof falder år for år som følge af tiltag i de tidligere vandmiljøplaner, og fordi landmændene bliver bedre til at udnytte gødningen.

Genplantning af ålegræs i nogle fjorde var et tiltag i Landbrugspakken, som skulle modvirke forureningen. Men fjordene er alt for belastede af næringsstoffer til, at ålegræsset kan reetableres.

Forskerne konstaterer, at der er meget langt ned til EU's standarder for

MINISTER-OVERDRAGELSE 2. maj. Esben Lunde Larsen overdrager det kontroversielle miljøministerium til Jacob Ellemann-Jensen. Esben Lunde forlader helt Folketinget efter at have været på øretævernes holdeplads. Først var han i fokus med falsk CV og en ph.d.-afhandling, som blev læst med lup (han blev dog renset). Siden med kontroverser

om fiskekvotekonger og forureningstal fra landbruget. Ellemann-Jensens tiltrådte med erklæringer om et stilskifte, hvor grønt miljø kommer mere i fokus – men han kan se frem til ballade i efteråret, når der kommer alarmerende tal på havets reelle miljøtilstand

udvaskning af kvælstof, hvis forureningen skal bremses. Lige nu udvaskes der ca. 59.000 ton kvælstof fra dansk land ud i fjorde og farvande – langt det meste fra landbruget. Hvis Danmark skal af med alger og iltsvind, skal tallet ned på 42.000 tons (2021).

Landbrugspakkens fejlagtige forudsætninger = Gyllegate2

De fejlagtige data betyder, at AUs miljøforskere går en hed vinter i møde, når NOVANA 2017-data skal offentliggøres – hvilket efter normale tidsplaner vil ske omkring 1. dec. i år. Den rapport vil med stor sandsynlighed afsløre, at vandmiljøet er drastisk forværret, dels på grund af analysefejlen og dels på grund af merudledningen som følge af Landbrugspakkens tilladelse til landmændene om at udlede mere kunstgødning.

De negative data vil i december fremstå ret bastante, og i værste fald føre til ”Gyllegate2”-kritik af den nye miljøminister Jacob Ellemann. Data vil genoplive

kritikken af Landbrugspakkens forudsætninger og det vil pege på, at landbruget skal skifte spor – mere braklægning - og det vil være et meget upopulært i landbruget og i Venstre-regeringen. Der vil komme pres på AUs miljøforskere for at blødgøre data, så de ikke fremstår alarmerende og så politikerne kan få argumenter til at udskyde problemet, i hvert fald til efter folketingsvalget i 2019.

Det er også den proces, som vicedirektør i Miljøstyrelsen Mads Leth-Pedersen foregriber ved at svare på de alarmerende ålegræs-data, at Styrelsen jo hovedsageligt bliver rådgivet af forskerne fra Aarhus Universitet. Og at ministeriets sigtelinje er evalueringen af vandområde-planerne 2015-21. Han afdratiserer altså på forhånd NOVANA 2016-data.

Og lægger sig i samme spor som eks-miljøminister Esben Lunde Larsen, der har sagt, at man skal handle på 3-5 årlige evalueringer.

Klimaopråb

En af initiativtagerne begrunder initiativet: En opfordring til politikerne om at tage klimaspørgsmålet alvorligt i stedet for at foregive, at det nok går alt sammen...

Lørdag d. 11.4. havde Politiken et markant opråb fra 301 forskere på forsiden: Der må ske et radikalt kursskifte i dansk klimapolitik: Hensynet til økonomisk vækst må vige for det presserende og afgørende behov for en mere ambitiøs klimapolitik. Og danske politikeres branding af dansk miljøpolitik som grønt foregangsland er falsk markedsføring, for i virkeligheden er vi nogle af de største CO₂-syndere i verden...

En af initiativtagerne til opråbet, KU-professor Jens Friis Lund, begrunder:

”Vi initiativtagere er motiveret af frustration over, at den danske politiske debat går udenom den reelle klima- og miljø-udfordring, som der er videnskabelig evidens for, og som viser, at der er en direkte kobling mellem økonomisk vækst og CO₂-udledning. Der er tæt sammenhæng mellem økonomisk forbrugsevne og CO₂-udledning. Det er en problematik,

“

Jeg er underskriver – ikke fordi jeg er enig i alt, der står – men fordi jeg er enig i hovedbudskabet: At verdens økosystemer er under voldsomt pres, og at der må gøres noget aktivt. Og at problemet ikke løses af den enkelte borger, men af politisk handling.

Vi forskere lægger et pres på, at politikerne skal tage klimafakta alvorligt. Vi forskere har som gruppe større klima-indsigt end politikerne og de fleste embedsmænd. Vi opfordrer politikerne til i samlet flok at gå foran med nogle ubekvemme fakta og tage nogle ubehagelige beslutninger, og det er politisk, erkender jeg. Men det er nødvendigt, for det er min holdning, at vi danskeres store forbrug er skyld i utrolig meget CO₂-udslip. Og det må reduceres, hvis vi skal gøre noget for at bevare økosystemerne.

Professor i klima- og geofysik Eigil Kaas

som det er absolut nødvendigt, at der tages politiske initiativer for at modvirke. Men det er noget, som danske politikere er meget konfliktsky overfor; de kommer i stedet med fortællingen om, at Danmark er grønt foregangsland”, forklarer han.

”Opråbet er en opfordring til debat. Det er lavet i frustration over, at CO₂-udledningen stiger, alt imens danske politikere signalerer, at det skal nok gå alt sammen. Politikerne oversælger den danske klimaindsats og den grønne profil med vindmøller osv. Den danske befolkning får en sovepude igennem fortællingen om, at vi kan afbøde klimaforandringerne, uden at det behøver at gå ud over forbrugsniveau og livsstil. Men sådan er det ikke. Hvis verden skal have en chance for at nå topcentmålsætningen, kræver det politisk handling”.

Politikernes konfliktskyhed

Opråbet peger på, at der er et fundamentalt misforhold mellem den måde, vi lever på i Danmark, og det, som der er brug for for at afbøde klimaforandringerne. Politikken er baseret på at tilskynde økonomisk vækst, men det virker negativt på klodens økosystemer: **”Derfor bør hensynet til økonomisk vækst nu klart underordnes hensyn til bæredygtighed, sundhed, forurening og klima. Hvis ikke Danmark går forrest med et omfattende, vidensbaseret og målrettet klima- og miljøprogram, hvor skal det så komme fra?”** – lyder dilemmaet, som de 301 har skrevet under på.

Jens Friis Lund, der er KU-professor i politisk økologi, forklarer: ”De danske politikere foregiver, at der kun behøves små justeringer af vores levevis for at afbøde de alarmerende klimaforandringer. Og de henviser til, at der er teknologiske løsninger på vej, som vil afbøde klimaforandringerne. Men ingen ved, om de kommer, og udbredelsen af dem i stor skala vil i sig selv kræve et enormt energi- og materialeforbrug”, siger han.

”Vi tillader os at stille spørgsmålet, om Danmark som et land med et meget højt velstandsniveau virkelig behøver mere forbrug og materiel velstand, som alt andet lige er ressourceforbrugende? Det er en problematik, som de danske politikere

viger tilbage for at tematisere. Det lykkes dem at undgå ubekvemme beslutninger om beskatning af klimabelastende varer eller investeringer i transport, landbrug og energi m.m. Måske er politikerne bange for vælgerne, hvis de lægger tingene åbent frem, som at en reel klimaindsats også skal betyde opgør med dogmer om økonomisk vækst med forbrugsudvidelse osv.”

Det misvisende danske CO₂-regnskab

Jens Friis Lund konstaterer, at det er lykkedes danske politikere – herunder regeringen i sit seneste energiudspil – at fremhæve Danmark som et grønt foregangsland med vindmøller osv. Men det er udtryk for misvisende opgørelsesmetoder for de enkelte landes CO₂-regnskaber:

”Danskernes høje materielle velstandsniveau bygger på import af store mængder billige varer, som er produceret under forhold med lavere standarder for menneskelige og miljømæssige omkostninger. Men selv om varerne forbruges her, så indgår de ikke i det danske CO₂-regnskab, men i produktionslandets. Hvis man regnede den klimabelastning/forurening med i danskernes CO₂-regnskab, så ville det være et af de højeste i verden – på trods af

“

Min begrundelse for at underskrive er at klargøre for politikere og den danske offentlighed, at udfordringen med blot at nå 2-gradersmålsætningen er monumental, og at denne udfordring er totalt undervurderet i den danske (og globale) offentlige og politiske diskussion. Denne jubeloptimisme om, at vi nu har en målsætning, og vi laver grøn omstilling, fører for nuværende til manglende rettidig omhu. Det er på tide at handle, og alle midler skal tages i brug, hvis målet skal nås.

Professor i agroøkonomi Jørgen E. Olesen

“

Vi initiativtagere er motiveret af frustration over, at den danske politiske debat går udenom den reelle klima- og miljø-udfordring, som der er videnskabelig evidens for...

KU-professor Jens Friis Lund

at vi har relativt energieffektive kraftværker, boliger og vare-produktion”.

Opråbet opfordrer politikerne til at være mere åbenhjertige og holde sig til en realistisk situations-beskrivelse om, hvordan danske forbrugere bidrager til at forværre situationen: ”Nu er jeg ikke valgforsker, men det kunne måske ændre danskernes miljøforståelse og -holdninger hvis alle politikerne – i stedet for at skændes om detaljer i reglementering af transport og madvaner – stod sammen om, at der skal gøres noget for miljøet, på samme måde som man kan enes om dansk sikkerhedspolitik. Vi har brug for politikere, der går forrest og indfører klare økonomiske incitamenter og beskatning af klimabelastning osv., som gør den drastiske forskel, som der er behov for”.

Politisering?

Nogle kan afvise opråbet med, at underskriverne jo ikke bare er naturvidenskabsfolk og klimaforskere, men forskere fra alle fagområder, som ikke har forstand på klima og miljø, men som bare ’politiserer’?

”Det er fejlagtigt at fremstille klimaforandringer som noget, der kun vedrører naturvidenskabelige forskere, fordi de registrerer forandringerne. Klimaforandringerne drives af virksomheders produktion, forbrugsvalg og politiske prioriteringer, som forskere fra socialvidenskaberne og humaniora beskæftiger sig med. Økonomer, sociologer, antropologer og geografer vil fx ofte bidrage med forskellige, men lige gyldige elementer til en forståelse af, hvad der driver klima- og miljøforandringer. Af samme grund er teksten udviklet med inputs fra 10-12 forskere fra forskellige discipliner, ligesom den større kreds, der har underskrevet, spænder fra iskerneforskere til økonomer.”

En fremtrædende klimaforsker har ikke har ønsket at underskrive, fordi han rådgiver regeringen. Personen siger: ”En

sådan petition er en ren politisering, idet den er lavet alene med det formål at påvirke politik!”. Hertil siger Jens Friis Lund:

”Vel er opråbet da lavet for at påvirke politisk. Men hvis vi ikke havde lavet det, havde vi implicit legitimeret status quo, og dermed også ’politiseret’ blot på en mindre åbenlys vis. Men opråbet er også lavet for at oplyse om, at politikerne må tage de påviste forskningsmæssige sammenhænge alvorligt, som ikke bliver sat til åben debat som dilemmaer i vores livsform. Ligesom klimaændringer er menneskeskabte, så er indgreb jo også et politisk spørgsmål”, svarer han.

Forskning indebærer etiske og moralske valg

”Dertil kan politik og forskning ikke adskilles så absolut. Viden bærer magt i sig selv, og den måde, vi forskere vælger emne, teori og metode, kan ikke isoleres fra den omverden, vi befinder os i. Ikke alle forskningsemner har fx lige nemt ved at opnå finansiering, ligesom ikke alle discipliner har lige nem adgang til tidsskrifter med høj impact-faktor. Samtidig har vi som forskere en enestående samfundsrolle ved at skulle fungere som uafhængige og kritiske stemmer med ret – efter bedste faglige overbevisning – at kommentere såvel fagligt som samfundspolitisk. Og det er, hvad opråbet er udtryk for”, siger han og tilføjer for egen regning:

”Forskning indebærer mange etiske og moralske overvejelser og valg. Og jeg mener, at alle forskere bør tænke over deres specifikke ekspertise i en bredere sammenhæng, når de rådgiver politikere – men det ser vi ikke altid reflekteret i den offentlige debat. Og opråbet kan ses som en reaktion på det”.

Men hvad har så været de politiske reaktioner: Har modstillingen mellem økonomisk vækst og sund klimatilstand gjort indtryk på politikerne?

”Nej, desværre. Dem, vi appellerede mest til, har vist ringe åbenhed. Energi-, forsynings- og klima-minister Lars Christian Lilleholt (V) har svaret, at miljøpolitik ikke må ske på bekostning af den økonomiske vækst. Han mener

tværtimod, at der er brug for vækst for at lave den nødvendige miljø-omstilling. Vi har altså ikke overbevist dem, vi gerne ville påvirke. Sådan er politik vel. Men tingene flytter sig. Personligt oplever jeg en større og større forståelse i befolkningen for, at miljøspørgsmålet får større og større betydning. Lad vores opråb være en del af den bevægelse”.

j

“

Jeg var medlem af FN's klimapanel om fødevarerforsyning, IPCC, og altså absolut fagperson på klimaspørgsmålet. Jeg skrev under – for kom forud med et par formuleringer til opråbet – for at holde sagen i fokus. Efter Parisaftalen er der gået momentum i sagen. Egentlig er jeg enig i, at Danmark har gode intentioner, men vores konkrete CO2-emissioner som følge af stort energiforbrug er ikke noget at være stolte af.

Situationen er den, at politikerne burde gå foran i klimasagen. Vi lever i et demokrati, hvor vi har mulighed for at få en seriøs debat. Danmark er i top i verdens lykkeindeks, men der stilles ikke spørgsmål ved forbrugets rolle, så der er ikke debat om, hvordan vi får bedre livskvalitet baseret på andet end forbrug: Hvor meget er nok?

Vækstfilosofien kan ikke fortsætte uhæmmet. Danmarks BNP, som er en god indikator på (energi-) forbruget, er steget drastisk og stiger fortsat. Debatter kvæles i spørgsmål om vækst. Men spørgsmålet, som burde være til offentlig og politisk debat, burde formuleres positivt til danskerne: Hvad vil være fordelene i dit liv, hvis du lægger dit liv om og får mindre forbrug?

**Professor em.
fødevarerikkerhed
John Roy Porter**

Klima-oprÅb under

– forskningens troværdighed, fordi forskere foregav at være klimakyndige uden at være det, mener professor i bio-etik Peter Sandøe

”Hvad er pointen med de 301 forskere, der har sat deres navne og forskertitler under opråbet? Opråbet handler om klimaforandringer og om økonomiske og politiske virkemidler til at forebygge dem, men jeg fandt kun enkelte klimaforskere eller økonomer eller politologer med interesse for klimaproblemer blandt underskriverne. Der blev heller ikke henvist til nye

Miljø sagen er forskningsmæssig og politisk. Jeg skrev under på klimaopråbet, fordi jeg stoler på de forskningsdata og det faglige indhold, som kommer fra miljøforskere. Som forskere har vi en metodisk og teoretisk indsigt, og jeg har respekt for fakta.

Jeg skrev under som forsker og som bekymret borger. Opråbet handler jo om, at bekymrede forskere beder politikerne vågne op, for klimaspørgsmålet er et stort globalt problem, og det undertrykkes i den politiske debat. Vi appellerer til politikerne om at se på fakta med forskerøjne, for klimaspørgsmålet er to-minutter-i-tolv. Danmark har alt for længe levet i illusionen om, at vi er klimadukse, tilmed i hele verden. Den type klimapolitik er løgn og illusioner.

Som humanist forstår jeg ikke Sandøes indsigelse og krav om, at det kun er klimaforskere og økonomer, som må udtale sig om klimaspørgsmålet. Det er meget snævre krav til, at man kun må udtale sig inden for sin (snævre) faglighed. Det reflekterer ikke, at forskere har bred indsigt og har et samfundsansvar. Sandøe mener, at vi underskriverer underminerer forskningens troværdighed – jeg mener omvendt, at vi netop lever op til vores samfundsansvar.

**Professor og lingvist
Frans Gregersen**

forskningsindsigter. Derimod var der rigtig mange underskrivere, som slet ikke forsker inden for de nævnte områder. De udtalte sig altså ikke som forskere med forskningsbaseret viden, derimod som engagerede borgere – og det er et problem for forskningens troværdighed, når de vælger at stå frem som forskere”, lød KU-professor Peter Sandøes kommentar til klimaopråbet fra 301 forskere fra mange forskningsfelter.

Mistænkeliggør Sandøe ikke underskriverne ved at beskyldte dem for at ’politiserer’?

”Nej, forskere må gerne ’politiserer’. Lektorer og professorer har også ret til at have holdninger, men når vi udtaler os, skal vi gøre det klart, hvornår vi udtaler os som ’lektor eller professor med forskningsbelæg’, og hvornår vi gør det som ’forsker, der også har holdninger uden for sit eget forskningsfelt’. Jeg køber ikke den gammeldags skelnen mellem forskeren som forsker (med titel) og forskeren som privatperson (uden titel), når vi udtaler os. På KU er der højt til loftet og langt til udgangen, så jeg kan bruge min professorstitel i alle udtalelser. Jeg skal bare gøre opmærksom på, hvornår jeg baserer mit udsagn på forskningsbaseret viden, og hvornår jeg har meninger, som falder uden for mit fagområde – fx hvis jeg som engageret bedstefar udtaler mig om vuggestue-normering”, svarer han.

Protesterer for formen, ikke indholdet

Man kan ikke beskyldte Peter Sandøe for at være uvant med etisk-moralske debatter og for at være bange for at melde ind i kontroversielle debatter, når det handler om (dyre- eller forsknings-) etiske spørgsmål. Han er sektionsleder på Sektion for Forbrug, Bioetik og Regulering på Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi og menig professor på Institut for Veterinær- og Husdyrvidenskab på Københavns Universitet. Internt på KU er han næstformand i KU's Praksisudvalg, der skal behandle klager over dårlig forskningspraksis og uredelighed. Praksisudvalget skulle bl.a. være med til at lave nye KU-regler i efterdønningerne af Milena Penkowa-sagen samt

Lektorer og professorer har også ret til at have holdninger, men når vi udtaler os, skal vi gøre det klart, hvornår vi udtaler os som ’lektor eller professor med forskningsbelæg’...

Peter Sandøe

til nye uredelighedsregler, hvor de lokale praksisudvalg får en mere fremtrædende rolle (2017).

Han vil ikke forholde sig til det politiske budskab i klima-opråbet, men protesterer over formen: ”Jeg forholder mig ikke i mit indlæg til, om opråbet er en god eller en dårlig sag. Personligt er jeg faktisk meget bekymret for klimaforandringernes effekt, men det var ikke mit anliggende her. Min anke er, at opråbet reelt har karakter af en politisk pamflet, men samtidig giver det indtryk af at være forskningsbaseret, når 301 forskere har underskrevet med deres titler. Men dels

Jeg underskrev som bekymret forælder, som privatperson og som forsker, fordi klimapolitikken vedrører os i alle vores livssituationer. Og alle fakulteter, for problemet er for længst trådt ud af naturvidenskaben. Det er et interdisciplinært anliggende, og det nytter ikke at gøre det til en domænekamp om, hvem der har retten til at udtrykke sig som ’forsker’ om klimaet. For mit vedkommende – som sociolog – er klimaspørgsmålet skræmmende, når man sætter sig ind i problematikken, for den har brede implikationer på adfærd, psykologi, politologi.

Der er en funktionel arbejdsdeling mellem forskere og politikere. Forskere skal redegøre nøgternt for sager og skal om nødvendigt advare om problemer og kriser. Politikerne skal så handle. Men regeringens aktuelle

minerer

har mange ikke erfaring på relevante forskningsområder. Og dels kommer man med nogle ret så kontroversielle påstande, som der tilsyneladende ikke foreligger videnskabelig evidens for, fx at man gennem negativ økonomisk vækst kan løse klimaproblemer eller at politikerne kan gå foran i noget, som deres vælgere er imod. Budskabet præsenteres som et fagligt krav til politikerne og ikke bare som et dilemma og en opfordring til debat”, forklarer han.

’Engagerede borgere med forskerbaggrund

”Forskerne bag indlægget burde have deklareret sig som engagerede borgere med forskerbaggrund snarere end som forskere, der taler med baggrund i deres forskning. Når man optræder i medierne med titlen forsker, har læseren grund til at forvente, at man har et særligt forskningsmæssigt belæg for at udtale sig. Og gør man det alligevel uden at have et sådant belæg, er der efter min opfattelse en stor

energiudspil står slet ikke mål med miljøkrisens omfang. Opråbet er en forsker-advarsel, og nogle vil sige at det er på kanten af det nøgterne, men vi er nødt til at udtrykke os i stærke vendinger. Sagen er overskridende, for den berører faglighed, moral og politik.

Politikerne er passive. Man kan have den mistanke at befolkningen faktisk er forud for politikerne på et ’bekymringsbarometer’. Vi forskere har måske været langsomme til at forstå, hvor dramatisk krisen er og bliver, hvis der ikke gøres noget. Men det forbavser mig alligevel, hvor langt politikerne er fra at forstå og handle på fakta.

Der må gøres op med den nationale selvforståelse og selvglæde, vi kan ikke gemme os bag de vindmøller længere.

Lektor i sociologi Rasmus Willig

KLIMADEBAT. Journalistikkens konventioner kræver "kontradiktion", og det betyder, at skingre stemmer får plads. I DR's DEADLINE var WEEEKENDAVISEN's liberale kommentator Anna Libak – som ingen forudsætninger har på klimavidenskaben, men for tiden udtaler sig

om hvad som helst – indskrevet for at mistænkeliggøre forskeroprábet. Hun kaldte det "et moralistisk opráb": "Klimaproblemet skal løses med teknologiske løsninger, og investeringer heri kræver økonomisk vækst, og det skal forskerne koncentrere sig om".

fare for, at man bidrager til at undergrave forskningens i forvejen noget tyndslidte image. Man risikerer at blive rubriceret som typiske venstreorienterede meningsmagere og smagsdommere.”

”Forskningens troværdighed er slidt hos politikerne og i offentligheden. Mange politikere taler ligefrem negativt om forskning og holder sig ikke tilbage for at mistænkeliggøre forskningsresultater, hvis de ikke kan lide dem. I lyset af den situation skal vi forskere værne om resterne af den sociale kapital, der knytter sig til forskertitlen; og for at gøre det må vi efter min opfattelse aldrig foregive at udtale os som forskere uden at have forskningsmæssigt belæg for vores udsagn”.

Underskrivere uden faglighed på området

En af initiativtagerne til opråbet, professor Jens Friis Lund, forklarer for FORSKERforum, at det er en indsnævring at kræve, at forskere skal være naturvidenskabsfolk og klimaforskere, før de må udtale sig, om dette store spørgsmål, for klimaforandringerne drives af virksomheders produktion, forbrugsvælg og politiske prioriteringer, som forskere fra socialvidenskaberne og humaniora beskæftiger sig med. Økonomer, sociologer, antropologer og geografer vil fx ofte bidrage med forskellige, men lige gyldige elementer til en forståelse af, hvad der driver klimo- og miljøforandringer. Af samme grund er teksten udviklet med inputs fra 10-12 forskere fra forskellige discipliner, ligesom den større kreds, der har underskrevet,

spænder fra iskerneforskere til økonomer.

Hertil svarer Sandøe: ”Jeg er faktisk enig i det, Jens Friis Lund siger om kompleksiteten i problematikken, og at det ikke er tilstrækkeligt at være snævert kvalificeret inden for naturvidenskabelig klimaforskning for at udtale sig. Problemet er, at en stor del af underskriverne arbejder inden for helt andre områder end dem, der skal i spil for at levere forskningsbaserede indspil til problemstillingen. Blandt underskriverne er der fx fødevarer-sociologen Lotte Holm og psykologen Svend Brinkmann – begge fremragende intellektuelle fyrårne, men jeg kan ikke se, at deres forskning har ret meget at byde på i forhold til den konkrete sag”.

Passiviserer Sandøe?

Nogle vil sige, at Sandøes indlæg stempler ind på systemets side – at det vil passivisere forskeres lyst til at optræde kritisk i offentligheden?

”Nej, tværtimod. Jeg er ikke sprunget ud som en slags ’klimaskeptiker’, der prøver at skabe usikkerhed om kollegers forskning. Jeg forsøger tværtimod at aktivere deres kritiske radar overfor, hvornår man må bruge sin forskningsmæssige autoritet til at kvalificere debatten. Som bekendt afstår jeg ikke selv fra at udtale mig i offentligheden, men jeg er meget opmærksom overfor, hvornår jeg taler med forskerhatten på”, svarer han.

De 97 procent – en ubestemt klima-konsensus

Uddrag af JENS OLAF PEPKE PEDERSEN: Konsensus og tro (WEEKENDavisen 26.4).

Klimaforskning er et område, hvor der gerne argumenteres med, at der blandt forskerne eksisterer en 97-procents konsensus. Men det bliver sjældent uddybet, hvordan man er nået frem til de 97 procent, og hvad det mere præcist er, de er enige om.

Den hyppigst refererede opgørelse er udarbejdet i 2013 af samfundsforskeren John Cook og hans medarbejdere fra University of Queensland i Australien. Optællingen blev udført som et citizen science-projekt, hvor et stort antal frivillige gennemgik 12.000 videnskabelige klimaartikler fra perioden 1991-2011 – alle udvalgt, fordi artiklerne indeholdt ordene »global opvarmning« eller »globale klimaændringer«.

Undersøgelsen viste imidlertid, at langt de fleste fagartikler, nemlig 66 procent, slet ikke havde nogen mening om årsagerne til global opvarmning. Forskergruppen valgte derfor kun at se på de 34 procent, som gav udtryk for en holdning, og her viste det sig, at 97 procent af artiklerne angav, at menneskelige aktiviteter bidrog til den globale opvarmning. De tre procent af artiklerne gav udtryk for usikkerhed eller mente, at mennesket var årsag til mindre end halvdelen af ændringerne, eller angav ligefrem, at der slet ikke var et menneskeskabt bidrag til opvarmningen.

Dermed nåede man frem til den berømte 97-procents konsensus, som blev offentliggjort i en artikel i tidsskriftet *Environmental Research Letters*, og som siden er gengivet utallige gange.

I undersøgelsen inddelte man de artikler, der angav, at mennesket bidrager til opvarmningen, i tre kategorier.

...
Overraskende nok fremgår det ingen steder i John Cook og kollegers opgørelse, hvordan klimaartiklerne fordeler sig på de tre kategorier, så hvis man vil vide det, er man nødt til selv at gå det omfattende datamateriale igennem.

Det har undertegnede og flere andre derfor gjort, og den gennemgang har vist, at ud af de i alt 97 procent er det kun et meget lille antal på mindre end to procent, der hører til i den første gruppe, som kvantificerer det menneskeskabte bidrag og angiver, at det bidrager med mere end halvdelen af klimaændringerne.

...

Fintællingen viser således, at der blot er konsensus om, at mennesket i et eller andet omfang bidrager til opvarmningen, men eftersom det ikke fremgår af Cooks opgørelse, kan man ikke fortænke læserne i at konkludere, at der er konsensus om, at hele den globale opvarmning er menneskeskabt. Dermed foregår meget af debatten om, hvad klimaforskningen viser, på et forkert grundlag.

...

I stedet for at bekymre sig om gruppepsykologi og tælle tusindvis af artikler kunne man jo i lighed med *Søndagsavisen* også bare spørge forskerne direkte, hvad de egentlig tror på. Det har klimaprofessor Hans von Storch fra Universität Hamburg gjort og bedt sine kolleger om på en skala fra et til syv at angive, hvor overbevist de er om, at menneskeskabte bidrag udgør mere end halvdelen af de seneste klimaændringer eller vil udgøre mere end halvdelen af de fremtidige klimaændringer.

Undersøgelsen viste, at det var 81 procent af forskerne i en eller anden grad overbevist om, og selv om det ikke er konsensus, er det dog et stort flertal. At tallet 97 procent alligevel bliver brugt i debatten, må nok tilskrives, at det er et godt tal. Det lyder præcist, og tre procent kan man godt tillade sig at se bort fra som afvigende dissenter. Det er ikke helt så nemt, når minoriteten er på 19 procent.

...

Den nu afdøde amerikanske forfatter Michael Crichton ... mente ..., at forskerne kun taler om konsensus, når videnskaben ikke er på fast grund, og at konsensus hører til i den politiske verden.

Netop koblingen til politik gør konsensus til et belastet udtryk, for selv om dansk politik ofte bliver fremhævet som konsensusøgende, er politik ikke sandhedssøgende, og politikere er ikke forpligtede til at begrunde deres meninger rationelt. Derfor bliver en politisk konsensus heller ikke nødvendigvis korrigeret, selv om den modsiges af videnskabelige kendsgerninger.

Så måske skulle forskerne blot lade videnskaben klare sig selv uden at forsøge sig med konsensuskabelse. Mange hundrede års erfaringer har vist, at de teorier, der har den største forklaringskraft, også er de mest holdbare.

...

SCIENCE-WARS'
Strid om klimavidenskab: 'De 97 procent'

Replik:

I sin artikel / kommentar "Konsensus og tro" (WEEKENDAVISEN Ideer 26. april) sår Jens Olaf Pepke Pedersen tvivl om 97 procent konsensus blandt klimaforskere i klimadebatten: "Det er sjældent uddybet, hvordan man når frem til de 97 pct.", erklærer han. Hvorefter han kritiserer min forskergruppes metode og resultater.

Som forfatter til en af artiklerne om de 97 procent konsensus om menneskeskabt global opvarmning, må jeg derfor forklare, hvorfor de 97 procent konsensus er et videnskabeligt robust og vigtigt resultat, og hvordan Pepke Pedersen forvrider fakta:

I 2013 var jeg hovedforfatteren på en undersøgelse, der konstaterede 97 procent forsker-enighed om, at der sker menneskeskabt global opvarmning. Det er vigtigt indledningsvist, at slå fast, at vores ikke var den første undersøgelse med et sådant resultat: Vi var den tredje (1. Peter Doran og Maggie Zimmerman 2009, 2. William Anderegg et al. 2010). Og der kom også nogle efter os (fx Stuart Carlton et al. 2015).

I 2016 opsummerede vi derfor de mange undersøgelser (offentliggjort i *Environmental Research Letters*, se <http://sks.to/coc>). I syntese-artiklen var der to kerneopdagelser: For det første, at enigheds-niveauet stiger i takt med forskeres ekspertise i klimaforskning. For det andet at blandt studier, hvor forskere specifikt laver klimaforskning, er konsensus'en om menneskeskabt global opvarmning 90-100 procent, hvor flerheden konvergerer omkring de 97 procent.

Det faktum, at konsensus stiger med ekspertisen, forvrides ofte af kræfter, som prøver at skabe tvivl om konsensus'en. Det er nemlig muligt at opnå lavere estimater ved at inddrage grupper af forskere, som ikke udfører egentlig klimaforskning. Det er en kendt vildførelsesteknik - kendt som "falsk-ekspert -vildledningen" - som ofte er brugt til at forvirre offentligheden om den om den overvældende høje ekspert-enighed.

97 procent konsensus'en om klimaændringer er altså blevet gentaget ved hjælp af forskellige tilgange: surveys af forskere, analyser af offentlige statements og analyser af videnskabelige

Mis-information om de 97 procents konsensus

Indsendt til Weekend-avisen af JOHN COOK, Center for Climate Change Communication, George Mason University, Virginia, USA.

undersøgelser. Vigtigheden af denne replikation i videnskaben kan ikke understreges tit nok.

...

I løbet af den 21-årige periode, vi undersøgte, kunne der registreres et voksende antal artikler, som viste konsensus og modsat færre, der modsagde den. Konsensus'en blev styrket over tid. Samtidig blev der færre og færre artikler, som omtalte konsensus'en.

Og hermed er vi fremme ved Pepke Pedersens kritik. Han hævder, at 97 procents konsensus'en bygger på vores forskning og artikler. Det er da en smigrende omtale, men vi var altså bare studie nummer tre med den konklusion.

Pepke Pedersen foreslår som alternativ til vores fremgangsmåde, at man bare spørger forskere, hvad de mener om klimaændringer. Det er gjort flere gange, som vores synteseartikel dokumenterer ganske omfattende. I sin nidkære fokus på vores forskning – vi takker igen for opmærksomheden – overser Pepke helt den omfattende samling af forskning på området.

Pedersen citerer et von Storch-studie, der estimerer konsensus til at være mindre end 97 procent. Von Storch er faktisk omtalt i vores synteseartikel. Men von Storch baserer ikke sin undersøgelse på relevante klimaekspertes, hvilket var vores afsæt. Med andre ord bruger Pepke Pedersen "falsk-ekspert teknikken" til at så tvivl om konsensus'en blandt klimaforskere.

Og her er det passende at indskyde et yderligere aspekt. I sin WEEKEND-AVISEN-artikel undlader Pedersen at nævne, at han aktuelt er engageret i fejde med forskerbladet FORSKERforum. Han har indgivet en klage til Pressenævnet. Petersens påstande er, at han ikke anerkender de 97 procents konsensus som et anerkendt begreb, samt at FORSKERforum ikke må karakterisere ham som "klimaskeptiker" eller "blandt de 3 procent".

På en måde er jeg enig. Brug af udtrykket "skeptiker" som karakteristisk på en person, der benægter den videnskabelige konsensus, kan være problematisk. En ægte skepticist overvejer alle beviser, og kommer dernæst til en konklusion. Videnskabs-benægteren derimod går modsat frem, for han starter med at

“

Der har vist sig et ensartet mønster hos dem, som benægter de 97 procents konsensus, og Pepke Pedersen passer ind i mønsteret.

John Cook

konstruere sin konklusion og benytter herefter afvisningsteknikkerne til at affærdige ethvert bevis, som konflikter med hans konklusion. Så hvordan skelner man mellem skepticisme og benægtelse? Jo, benægterne afslører sig på, at de ignorerer videnskabssamfundets samlede resultater, og de bruger falske eksperter til at så tvivl om konsensus'en.

Til sidst er det produktivt at gå et skridt tilbage og spørge: "Hvorfor taler vi egentlig om konsensus?" For at besvare det, skal man forstå, hvad der skete tilbage til 1990'erne. Første gang offentligheden hørte om klima-konsensus'en, blev det udlagt som: "Der er ingen konsensus i videnskaben". Det var nemlig budskabet fra olie-industrien og fra konservative tænketanke, der søgte at overbevise offentligheden om, at videnskabssamfundet var usikre på, om mennesker forårsager global opvarmning. Deres mål var at forsinke regulering på emissioner af fossile brændstoffer.

I slutningen af 1990'erne gennemførte den politiske strateg Frank Luntz markedsundersøgelser for at finde ud af, hvordan den offentlige fremstilling af enighed påvirkede folks opfattelser af klimapolitik. Han rådgav konservative politikere i USA om, hvordan man kunne angribe konsensus'en for at underminere befolkningens forståelse af klimaproblemerne. Siden den tid har vi oplevet vedvarende misinformations-kampagner, der forsøger at overbevise befolkningen om forskernes uenighed om klimaspørgsmålet. Pepke Pedersens artikel i WEEKEND-AVISEN er det seneste eksempel i rækken af årtiers angreb på konsensusforståelsen.

Den systematiske misinformation har i nogen grad været succesfuld. Der er således en stor kløft mellem offentlighedens opfattelse af konsensus (i gennemsnit omkring 67 procent) og så den faktiske 97 procents konsensus. Dette "konsensus-gap" reducerer befolkningens opbakning til politikker på at afbøde klimaforandringerne - det er en blokade for politiske klimaindgreb.

At oplyse om de 97 procent konsensus om menneskeskabt global opvarmning er ikke påkrævet som bevis på menneskeskabt global opvarmning. Der er mange andre uafhængige empiriske beviser på, at mennesker ødelægger vores klima (se resumé på <http://sks.to/evidence>). Oplysning om konsensus handler derfor om at rydde den misfortolkning af vejen, at forskere er uenige.

Der har vist sig et ensartet mønster hos dem, som benægter de 97 procents konsensus, og Pepke Pedersen passer ind i mønsteret. Først hævder de, at der ikke er enighed. Når de så informeres om, at mange undersøgelser har repliceret de 97 procent konsensus, lyder modargumentet, at "videnskaben skabes ikke via konsensus - hvorfor henviser man til den? Stop den snak om konsensus!"

Pepke Pedersen trækker på den type argumenter og bidrager dermed til at etablere en konsensus-censur, når han hævder, at der ikke eksisterer konsensus.

Det er imidlertid vigtigt, at offentligheden gøres bevidste om de 97 procents konsensus blandt klimaforskere, og at folk kan genkende de sløringsteknikker, som sår tvivl om den videnskabelige enighed. Som en hjælp har vores forskergruppe for nylig offentliggjort "The Consensus Handbook 2018" (<http://sks.to/chb>). Heri findes en opsummering af forskningen i, hvorfor videnskabelig konsensus er vigtig, og heri eksponeres de misinformationskampagner, der prøver forvirre offentligheden om de 97 procents konsensus blandt klimaforskere.

(Forkortet af FORSKERforums red.)

FORSKERforum dømt ved P

Hvad handlede den sag om: At AAU-ledere ikke vil svare på spørgsmål til kritisabel fyringssag, siger kritikere.

Forkert, for vi har forklaret sagen, svarer AAU-lederne

Pressenævnet kritiserer (se side 4), at FORSKERforum i artikel fra november 2017 omtalte fyringen af vindmøllestøj-forsker Henrik Møller uden at forelægge udsagn for eks-dekan Eskild Holm Nielsen og institutleder Børge Lindberg. Det var ikke godt nok, at FORSKERforum nøjedes med at referere fra en tidligere skriftlig redegørelse om sagen fra institutlederen.

Artiklen fortalte, at eks-rector Finn Kjærdsdam bekræftede, at han blev lagt under pres fra vindmølle-industrien, hvad

angår den kritiske vindmøllestøj-forsker Henrik Møller. Eks-rectoren bekræftede dermed indicier på, at der var turbulens om støjforskeren, som senere blev fyret – formelt med økonomisk begrundelse. Eks-rectoren fortalte også, at han ikke var indblandet i selve fyringssagen, som var dekanens ansvar.

I samme artikel spurgte forskningsfriheds-forsker Heine Andersen så, hvorfor der ikke blev taget særlige hensyn til beskyttelse af den kritiske forsker efter dette pres.

Men især et citat fra journalist Peter Skeel Hjorth om, at ”det kunne se ud, som om dekanen udnyttede tomrummet ved rektorskiftet ved årsskiftet,” mener Pressenævnet altså, at FORSKERforum burde have forelagt for eks-dekanen til kommentar. Ligesom FORSKERforum skulle have bedt om konkret kommentar fra institutlederen i stedet for at referere institutleders (tidligere) skriftlige redegørelse.

AAU-lederne bruger Pressenævnet

Hele fyringssagen blev rejst i offentligheden efter **Peter Skeel Hjorths** graverbog ”EN SKJULT MAGT”. Han siger om Pressenævnets kendelse:

”AAU-lederne bruger Pressenævnet for at undgå at tage stilling til sagens substans, nemlig at Henrik Møller blev fyret efter en meget kritisabel proces. Klagen til Pressenævnet er paradoksalt, for de klager over ikke at være hørt med ret til at kommentere. Men samtidig besvarer de alle spørgsmål med omkvædet ’vi har overholdt alle regler i afskedigelsesproceduren’ og nægter at besvare kritiske spørgsmål om sagens substans, fx at der i min bog er stærke indicier på, at lederne ikke beskyttede Henrik Møller mod vindmølle-industrien – tværtimod endte han med at blive fyret”, siger han.

”I min bog fremlægger jeg dokumentation på, at de to ledere førte underhåndsförhandlinger med vindmølleindustrien uden at orientere Henrik Møller. Jeg fremlægger også stærke indicier på, at den økonomiske begrundelse for fyringen var en skinbegrundelse, og at andre aspekter vejede tungt, herunder at han var ubekvem for vindmølleindustrien og for AAU's profil på området. Det forløb var dybt kritisabelt”.

Nu et år efter udgivelsen har Skeel Hjorth ikke hørt dekanen eller institutlederen anfægte noget af bogens dokumentation, fx om de førte underhåndsförhandlingerne med vindmølleindustrien bag om ryggen på vindforskeren.

FORSKERforum har forelagt beskrivelsen for **institutleder Børge Lindberg**, som pr. email afviser journalistens påstande:

”Både jeg og tidligere dekan Eskild

OIOUBL-2.02 dokumentudskrivning version 1.5.0.2857 release 2013.03.15

Side 1 af 1

FAKTURA 539482

Dato: 2018-01-05

Fakturering
Aalborg Universitet
Att.: Aalborg Universitet
Frederik Bajers Vej 7B
9220 Aalborg Øst, DK
5798000420717 (GLN, EndepunktID)

Personreference
Børge Lindberg
Børge Lindberg

Købers ordrenr: 539482
Sælgers ordrenr: 539482

Afsender
Advokatfirmaet Poul Schmith
Vester Farimagsgade 23
1606 København V, DK
DK64952811 (DK-CVR, EndepunktID)
DK64952811 (DK-SE, Moms)

Varenr	Beskrivelse	Antal	Enhed	Enhedspris	Moms	Pris
27450	Salær	1	ZZ	50000,00 pr. 1,00 ZZ	25%	50000,00 DKK
Ordrereference: 539482 Ordrelinjerref: 10000						
Linjesum i alt excl moms						50000,00 DKK
Momsgrundlag						50000,00 DKK

62.000 kr. i advokatsalær

”AAU's ledelse har brugt 62.000 kr. af skatteydernes penge på en klage til Pressenævnet, siger forfatter Peter Skeel Hjorth, som har fået omfattende aktindsigt i fyringssagen mod vindmøllestøj-forsker Henrik Møller – og pludselig lå der så en faktura til institutleder Børge Lindberg fra Kammeradvokaten, som kørte Pressenævnsagen for AAU.

Institutleder Børge Lindberg forklarer advokatudgiften sådan: ”Fakturaen – som er på 50.000 kroner ekskl. moms – omhandler sagsgennemgang, telefonmøde, assistance ved udarbejdelse af klage til Pressenævnet samt diverse drøftelser og korrespondance

i forbindelse med FORSKERforums artikel ”Forskningsfrihed? Vindmøllelobby krævede forsker fyret” fra november 2017 og Peter Skeel Hjorths bog”.

Og AAU-direktør **Antonino Castrone** tilføjer: ”Vi reagerer naturligvis, når universitetets omdømme er under angreb, som det er tilfældet i denne sag. Det handler om universitetets, vores forsknings og vores forskeres troværdighed, og det skal vi stå vagt om. Så selvfølgelig indhenter vi rådgivning og assistance fra eksperter i sådanne sager”.

Holm Nielsen har ved flere lejligheder – bl.a. i Nordjyske, i FORSKERforum og på AAU's hjemmeside – imødegået påstandene i Peter Skeel Hjorths bog. Men Peter Skeel Hjorth har aldrig udbedt sig vores kommentarer eller vores udlægning af sagen, så vi har ikke haft nogen dialog med ham”.

Journalisten:

AAU-lederne prøver at tie kritik ihjel

Forfatteren: ”Dekan og institutleder vil altså ikke kommentere det, de kritiseres for. I stedet klager de til Pressenævnet med en skjult dagsorden, nemlig at miscreditere ikke bare FORSKERforum, men også min bog. Det er en skam, at FORSKERforum får kritik af Pressenævnet, men det er jo interessant, at Pressenævnet ikke finder grund til at kritisere artiklens og min bogs fremstilling af fyringssagens forløb, som AAU-lederne også havde klaget over”.

Prof. em. Heine Andersen bygger delvis sin fremstilling af sagen på Peter Skeel Hjorths dokumentation. Og han er enig i, at AAU-lederne har prøvet at tie sagen og den kritisable forvaltning ihjel: ”Lederne tier Skeel Hjorths bog og dokumentation ihjel, men har ikke besværet sig med at påvise væsentlige fejl i bogen.

Institutleder Børge Lindberg giver skylden for den manglende dialog videre til Peter Skeel Hjorth: ”Jeg har ingen anden dagsorden end at få opklaret de misforståelser, der tydeligvis eksisterer omkring afskedigelsen af Henrik Møller. Jeg har sendt en detaljeret beskrivelse af forløbet omkring afskedigelsen til Heine Andersen – så detaljeret som den overhovedet kan blive uden at overtræde tavshedspligten i personsager. Jeg har ikke haft indtryk af, at Peter Skeel Hjorth ønskede en dialog med mig eller tidligere dekan Eskild Holm Nielsen. Så havde han vel henvendt sig, da han skrev sin bog”.

Heine Andersen:

Lederne beskyttede ikke kritisk forsker

”Jeg vil ikke udtale mig om Pressenævnets kendelse,” siger prof. em. Heine Andersen.

”Men klagen til Pressenævnet er ikke nogen god ledelsesstil, for den risikerer at aflede opmærksomheden fra sagens

principielle substans: at der er dokumenteret en meget kritisabel proces, og at forskningsfriheden har lidt skade, når AAU-lederne fyrede den kritiske vindmøllestøj-forsker Henrik Møller i en uklar proces”, siger Heine Andersen, som har skrevet om sagen i sin hvidbog om forskningsfriheden.

”Peter Skeel Hjorths bog dokumenterer, at AAU-lederne var under pres fra vindmølleindustrien, og at presset er gået videre. Den indikerer, at det kunne spille ind på fyringen af netop den kritiske forsker. Og det er AAU-ledernes problem, at de som meget magtfuld – enerådende – ledelse har stor beslutningsmagt, men samtidig forsømmer deres pligt til at oplyse om forløbet. De forsømte og forsømmer hermed åbenlyst deres pligter til at beskytte forskernes forskningsfrihed og ytringsfrihed samt at opmuntre deres forskere til at indgå i offentlig debat. Og det er sagens substans, som de ikke vil forholde sig til”.

Institutleder Børge Lindberg afviser at han og eks-dekan Eskild Holm Nielsen forsømte deres pligt til at beskytte Henrik Møller fra vindindustriens utilfredshed: ”Da Vindmølleindustrien i 2011 – altså tre år før Henrik Møller blev afskediget – klagede over en kronik forfattet af AAU's lydforskere, afviste Eskild Holm Nielsen f.eks. klagen med henvisning til, at forskerne havde ytringsfrihed. Dagen efter bakkede daværende rektor Finn Kjærdsdam dekanens melding op i en mail til Vindmølleindustrien”.

Nye oplysninger

– som ledelsen ikke vil udlevere...

Og over for Heine Andersen foregav AAU-lederne, da han udgav 'Hvidbogen', at de gerne vil i dialog om sagen. Et halvt år efter har Heine Andersen imidlertid endnu ikke fået svar på centrale spørgsmål:

”Men nu – hvor de ved, at jeg skal redigere min bog i andenedgaven – har Lindberg pludselig meddelt at ville svare. Samtidig er jeg udsat for besynderlige henvendelser og krav”.

Eks-dekanen og institutlederen kræver, at Heine Andersen afventer det svar fra AAU, som han har ventet på i et halvt

år. Og så – før et offentligt møde, hvor Heine Andersen var oplægsholder – kom der pludselig en mail fra institutlederen, der i en ubehagelig tone anbefalede Heine Andersen at holde sig til ”fakta” – altså institutlederens udlægning. Og det sker alt sammen i en insinuerende form:

”Samtidig antyder dekanen og institutlederen, at de har nyt materiale på fyringssagen – jeg må bare ikke få det udleveret. Men jeg må gerne få det forelagt mundtligt ved et møde. Hvad indikerer det om deres lyst til at oplyse sagen?”, spørger Heine Andersen.

Men den fremstilling afviser institutleder Børge Lindberg: ”Der er mig bekendt ingen nye oplysninger i sagen om afskedigelsen af Henrik Møller, men der er muligvis oplysninger, som Heine Andersen ikke kender til. Derfor har jeg flere gange tilbudt Heine Andersen at mødes med ham og fremlægge alle de fakta i sagen, som ikke er omfattet af tavshedspligten. Det har han dog afvist”.

ja

Forfatter: Dobbeltmoral på AAU

”Det er da hyklerisk, at AAU-institutleder Børge Lindberg nægtede at besvare FORSKERforums konkrete spørgsmål til en artikel i december 2017, hvorefter han i januar klager til Pressenævnet over, at han ikke fik stillet spørgsmål til en artikel fra november. Den fremgangsmåde sår tvivl om, hvor stor lyst institutlederen i virkeligheden har til at svare på kritiske spørgsmål”, mener forfatter Peter Skeel Hjorth.

Institutleder Børge Lindberg afviser dobbeltmoral: ”FORSKERforum stillede ingen spørgsmål, men udbad sig kommentarer til påstande i en artikel fremsat af bl.a. Henrik Møller. Jeg ønskede ikke at gå ind i en offentlig direkte diskussion med en tidligere ansat og sendte derfor i stedet en kommentar.”

Akupunktur: Med nål på 5000 år g

En behandlingsform, som i dag er bredt anerkendt, men alligevel falder uden for videnskabens anerkendelse

Det ligner grangiveligt, at man er kommet en tur til lægen, når man besøger **Lian Chen Tving** i hendes klinik i Kongens Lyngby. Alt er holdt i bedste sundhedsfaglige stil med hvide, sterile overflader og spartansk indretning, lige fra venteværelset til hendes kontor, hvor en papirred brik står klar til næste patient.

Men her fanger øjet til gengæld de detaljer, der afslører, at vi ikke befinder os i sundhedsvidenskabens trygge favn, men derimod i et af den alternative behandlings små templer. På væggene hænger nemlig ikke de klassiske anatomiske plancher, men derimod billeder af menneskekroppe med røde og blå linjer samt en masse kinesiske tegn.

FORSKERforums søgende reporter er kommet til akupunktur. En behandlingsform, der trods sin store popularitet og anerkendelse – selv blandt mange læger – ikke regnes som videnskabeligt evidensbaseret, så det traditionelle danske sundhedssystem med læger i toppen holder en armslængde til akupunktur; det skal ikke anerkendes som støtteberettiget.

Ikke i Danmark, i hvert fald. I Kina, hvor Lian Tving kommer fra, er det derimod en fuldt anerkendt videnskab, og hvert år uddanner universiteterne tusindvis af akupunktører.

Først læge i Kina, så i Danmark

Lian Tving er en af disse læger i traditionel kinesisk medicin med speciale i akupunktur. Men sjovt nok er hun samtidig læge uddannet fra Panum Institutet. Som 27-årig kom hun til Danmark for at arbejde som akupunktør. Men efter nogle år følte hun, at hun havde behov for at læse mere viden på den faglige bagagebærer.

”I de første år kom der en masse spørgsmål til mig, som jeg havde svært ved at finde svar på i den kinesiske medicin, blandt andet i forhold til det, jeg anser som fordomme over for akupunktur. Jeg kunne ikke forstå, hvorfor det ikke bliver anerkendt som en del af lægegeringen i Danmark. Og så opstod der også faglige spørgsmål om patienternes tilstand, hvor jeg ikke syntes, den kinesiske medicin

kunne give mig svar,” fortæller hun.

Sundhedssystemet afviser – men læger sender patienter

Derfor søgte hun ind på medicinuddannelsen og kom ind på kvote 2 i en alder af 32 år. Og derfor er hun både læge og akupunktør, når patienterne kommer til hendes klinik.

”Når patienterne kommer her første gang, får de ikke behandling med det samme. Vi starter med en samtale, hvor jeg finder ud af, om patienten er blevet udredt i det offentlige system, og er de ikke det, sender jeg dem tilbage til deres egen læge. Jeg kunne i princippet godt hjælpe dem nu og her med en behandling, men så ville jeg også risikere at forstyrre den diagnostiske proces hos egen læge, og det må ikke ske,” fortæller Lian Tving.

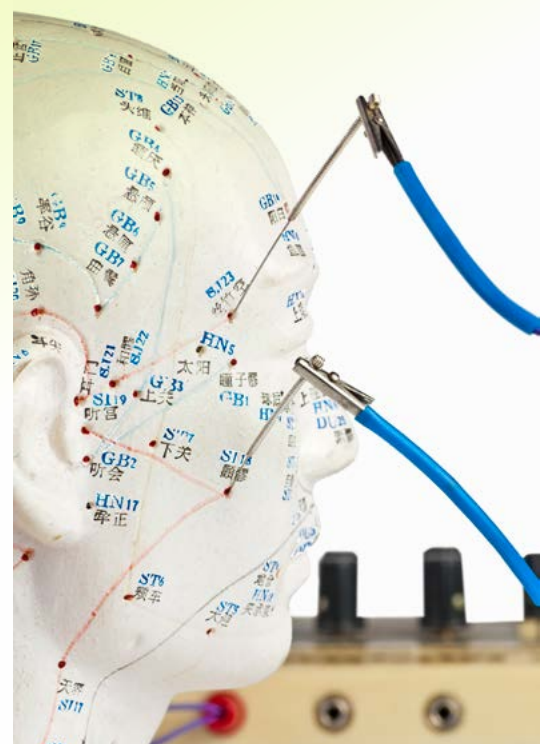
Der kan være forskellige grunde til, at folk søger mod akupunktur. I nogle tilfælde føler de ikke, sundhedssystemets behandling hjælper. Andre vil helst undgå den medicinske behandling og søger konsekvent mod alternativer. I begge tilfælde er det ofte patientens egen læge, der foreslår at prøve Lian Tving som alternativ.

Usynlige meridianer og livsbaner

De røde og blå linjer på menneskekroppene på Lian Tving væg er meridianer, også kaldet livsbaner. Meridianerne går hele vejen igennem kroppen af forskellige veje, og de er hver især knyttet til et organ: lever-meridianen, mavesæk-meridianen og så videre. Teorien om meridianerne kommer fra det gamle Kina – det 5000 år gamle Kina – og går på, at meridianerne har en række punkter, der kan stimuleres med nåle, og på den måde kan man korrigere ubalancer i kroppen.

Problemet med meridianerne er, at man ikke kan se dem, og man kan således heller ikke bevise, at de er der.

”Siden 70'erne er der blevet forsket meget for at finde ud af, hvad det handler om med de meridianer. Men vi kan ikke finde dem anatomisk. Og det passer ikke med nervebaner, sammenhængende blodkar eller andet. Der er simpelthen intet synligt system. Og det er grundlæggende

Meridianerne løber på langs af vores krop og forbinder en række akupunktur-punkter.

derfor, akupunktur ikke er videnskabeligt anerkendt,” fortæller Lian Tving.

Tungen sladrer om ubalancer

Til gengæld peger hun på, at der er masser af forskning, der dokumenterer effekter ved at stimulere akupunktur-punkterne – frigørelse af endorfiner, regulering af hormonsystemet, immunsystemet mv.

Når Lian Tving skal bestemme behandlingen af patienterne, gør hun det ikke på baggrund af den almindelige diagnose, men ud fra en kinesisk medicinsk diagnose. Første skridt er at bede patienten række tunge.

”Kinesisk medicin stammer fra 5000 år tilbage, hvor der ikke var blodprøver og mr-scanninger. Men de var gode til at se på kroppens tegn, og hvad det siger om kroppens indre funktion. Tungen afspejler ubalancer i kroppen. De informationer sammenholdt med pulsen og med observationen af patienten samt patientens egen historie – det danner et billede, og ud fra det danner man en diagnose.”

Ud fra diagnosen vælger Lian Tving herefter de akupunktur-punkter, hun vil stimulere.

”Det er en sammensætning af punkter,

der bygger på diagnosen. Hvis du eksempelvis har hovedpine, skal jeg vide, hvor smerten sidder. Sidder den i toppen af hovedet, er det lever-meridianen, der er i ubalance. Er det foran, er det din mave-sæk-meridian, er det bagsiden, er det din blære-meridian,” fortæller hun.

Det er ofte patienter, der ønsker smertebehandling, der kommer til Lian Tving. En anden stor gruppe er cancer-patienter, der eksempelvis bruger akupunktoren som led i en komplementær behandling, der kan dæmpe symptomer fra kræften eller bivirkninger fra kemo- eller strålebehandling.

”Det giver en fremragende effekt,” bemærker Lian Tving.

Ny chance for patienter uden diagnoser

Andre større grupper, hun behandler, er folk med psykosomatiske problemer og kvinder, der har problemer i forbindelse med overgangsalderen.

Og så har hun også enkelte patienter med lidelser, der simpelthen ikke kan diagnosticeres i det lægefaglige system. ”Her giver den kinesiske medicin dem en ekstra chance, fordi alle symptomerne bliver splittet op og sat i andre kasser og set på fra andre vinkler. Så prøver vi at behandle og ser, om det har nogen effekter. Og har det ikke det, stopper vi igen.”

Og det er netop her, Lian Tving ser sin faglige, men også menneskelige mission: at kunne tilbyde et behandlingsmæssigt alternativ og dermed også skabe nogle muligheder for de mennesker, som det videnskabeligt funderede sundhedssystem ikke kan hjælpe godt nok.

Hun færdiggjorde aldrig speciallægeuddannelsen, fordi hun dengang havde startet sin klinik og ikke kunne køre begge dele sideløbende. Men de facto ser hun på sig selv som speciallæge i akupunktur.

”Det her giver mig en særlig stilling at jeg kan se patienternes problemer som almindelig dansk læge, men samtidig kan jeg tilbyde noget behandling, det offentlige system ikke kan tilbyde. Det gør, at jeg virkelig kan gøre en forskel for nogle mennesker.”

lah

Kritikeren: Kejseren har ikke noget på

Professor og leder af Det Nordiske Cochrane Center Peter Gøtzsche udkom i januar med bogen **’Overlevelse i en overmedicineret verden: Find selv evidensen’**. Her leverer han blandt andet en hård kritik mod akupunktur og forsøgene på at påvise, at behandlingen er effektiv. Generelt kritiserer han kvaliteten omkring de forsøg, der er registreret omkring akupunktur. Han noterer også, at forsøg udført i Kina udpræget viser mere positive resultater, end hvis man udfører dem i andre lande, og han refererer, hvordan en forfatter til en oversigt over forsøgene spurgte kinesiske kolleger, hvorfor resultaterne altid er positive.

Det gentagne svar, Gøtzsche fik, var, at det ville være meget krænkende for kinesiske forskere at forestille sig et forsøg, der ikke bekræftede holdningerne blandt deres ligesindede. **”Med andre ord udføres akupunkturforskning i Kina for at bekræfte den herskende formodning om, at akupunktur er effektivt,”** skriver Gøtzsche.

Han henviser også til en gennemgang af såkaldt trearmede forsøg, som Cochrane-centeret gennemførte i 2009: ”Vi fandt, at det var usikkert, om det betød noget, hvor man stak nålene ind, og at det måske snarere drejede sig om en psykologisk virkning af behandlingsritualet. Vore resultater tydede stærkt på, at det teoretiske grundlag for eksistensen af specifikke akupunkturpunkter i de såkaldte meridianer er ukorrekt,” skriver Peter Gøtzsche og konkluderer: ”Jeg kan ikke se noget tøj på denne kejser”.

Dokumentation og evidens?

Lian Chen Tving beskæftigede sig selv med den videnskabelige dokumentation omkring akupunktur, da hun tog lægeuddannelsen i kinesisk medicin, og hun anerkender, at der er lavet mange forsøg, hvor kvaliteten ikke er god nok.

”Langt det meste klinisk forskning falder i den kategori, hvor man ikke kan konkludere, at det har effekt, men heller ikke det modsatte. Enkelte

studier er gode, men samler du det på metaanalyse-niveau, bliver det inkonsistent,” siger hun, men peger også på, at nogle studier viser dokumenterede positive effekter. Blandt andet har en overlæge ved Herlev Hospital – hvor man aktivt bruger akupunktur – dokumenteret positiv effekt i behandlingen af hvedeture hos brystopererede. Hun nævner også, at Cochrane-centeret i 2016 selv konstaterede i en rapport, at akupunktur er mere effektiv end medicin i behandling af migræne.

Hun er også på det rene med, at der er en tendens til mere positive udfald af forsøg med akupunktur i Asien sammenlignet med Europa.

”I Kina stiller man ikke spørgsmålstegn ved, om akupunktur virker – for det gør det bare. Så ja, kultur kan gøre en stor forskel i den slags forsøg. Men det betyder også, at man ikke kun skal stille de kritiske spørgsmål til de asiatiske undersøgelser, men også til de vestlige: Hvorfor er de resultater mere negative? Man må analysere på begge sider,” siger hun.

Akupunktøren afviser: Ingen bias i forsøg

Akupunktøren kan ikke genkende, at kinesiske forskere skulle lave forsøg med bevidst bias.

”Jeg har en god ven, der er professor i Kina og laver mange studier i kinesisk medicin, og de designer studierne helt ud fra gængse krav, vi stiller til forskning her. Min opfattelse er, at kinesiske forskere er lige så seriøse som vestlige forskere.”

Det traditionelle danske sundhedssystem med læger i toppen holder en armslængde til akupunktur; det skal ikke anerkendes som støtteberettiget. Lian Tving sidder i bestyrelsen i **Dansk Medicinsk Akupunktur Selskab**, der består af omkring 500 medlemmer, hvoraf ca. 80 procent er læger, der praktiserer akupunktur. Selskabet arbejder blandt andet for at få gjort akupunktur til en del af det offentlige sundhedsvæsens tilbud samt at skabe øget videnskabelig dokumentation for virkningen af akupunktur.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Spillerum: 8 til 14 glas vin om ugen?

Ny forskning sænker sundhedsgrensen for den ugentlige vinration. Det afholder dog ikke KUs naturhistoriske museum fra fortsat at bruge vinen aktivt i deres forskningsformidling

I april vågnede nogle danskere op til chokerende nyt. På baggrund af et nyt, stort studie publiceret i The Lancet kunne medierne berette, at drikker man mere end 8 genstande om ugen, øges risikoen for en tidligere død. Hidtil har danske mænd kunnet henvise til Sundhedsstyrelsens anbefaling om højst 14 genstande – for kvinder er det 7 – men nu skal man angiveligt længere ned, hvis man vil maksimere sin levetid.

Fra 14 til 8 glas vin. Det ser skidt nyt for vinimportørerne og bar-ejerne. Men også for Københavns Universitet, der aktivt bruger vinen som et vigtigt redskab i forskningsformidlingen.

Efterårsprogrammet: Vin og videnskab

Således har KUs **Naturhistoriske Museum** siden 2010 afholdt foredragsarrangementet ”*Vin og Videnskab*”. Et ganske succesfuldt initiativ med 185 arrangementer og over 30.000 gæster.

For nyligt udkom efterårsprogrammet, og her kan man konstatere, at KU stadig holder fast i at lade de dødelige dråber akkompagnere forskningsformidlingen.

”Ja, det kommer vi ikke til at lave om på. Vinen er en vigtig del af konceptet, som er at skabe nogle rammer, der gør, at det bliver festligt og hyggeligt at gå ud og lytte til videnskab,” fortæller Mogens Trolle, der har stået for Vin og Videnskab siden begyndelsen.

Han fortæller, at kombinationen af alkohol og videnskab har været en rigtig stor succes, som i hvert fald målt på antallet af gæster klart har overgået de mere traditionelle foredragsaftener, universitetet også har stået bag.

”Det er venner, der kommer sammen, det er unge mennesker på dates. Det er blevet et socialt arrangement, og det hænger helt sikkert sammen med de rammer, vi skaber. På den måde har vi nået et meget større publikum end vi nogen sinde.

Nyt sundt koncept: Vand og videnskab?

Hvor meget vin drikker gæsterne, når de lytter til videnskab?

”Et glas eller måske to. Der er jo gerne lidt forskellige vine at smage på. Men jeg kan ikke forestille mig, at det glas i pausen vælter nogens alkohol-regnskab”, svarer arrangøren.

Hvad ville der ske, hvis arrangørerne fjernede vinen fra arrangementet?

”Det er svært at sige ... så skulle vi jo finde på et andet koncept”

Vand og videnskab – ville der komme færre gæster?

”Ha ha ... vi har faktisk overvejet en foredragsserie for børn under titlen ’Vingummi og Videnskab...’, svarer Mogens Trolle. ”Men hvad angår vinarrangementet er jeg ret sikker på, at der ville komme færre gæster. Vi har udenlandske kolleger, der er noget misundelige, fordi vi kan gøre det her. Det ville være alt for politisk ukorrekt i visse andre lande. Vi får da også jævnligt spørgsmålet, om det virkelig skal være nødvendigt at skylle videnskaben ned med vin, og nej, det er ikke nødvendigt. Det vigtigste er foredragsholderne, men rammerne har også en stor betydning ...”